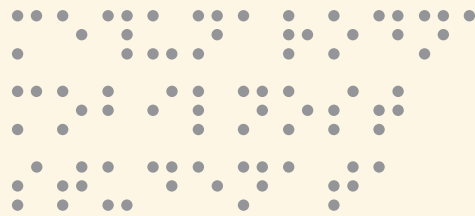

Studenti s invaliditetom

MEĐUNARODNA MOBILNOST STUDENATA

Urednica: Martina Ferić Šlehan

Autori:

Vesna Čavić, Thomas Farnell,
Martina Ferić Šlehan,
Nataša Pavlović, Daria Vučijević

EDUCATION
QUALITY
EQUALITY

6

Studenti s invaliditetom

6

MEĐUNARODNA MOBILNOST STUDENATA

Urednica:

Martina Ferić Šlehan

Autori:

Vesna Čavić, Thomas Farnell,
Martina Ferić Šlehan, Nataša Pavlović,
Daria Vučijević

Izdavač: Sveučilište u Zagrebu

Urednica zbirke priručnika "Studenti s invaliditetom": Lelia Kiš-Glavaš

Urednica: Martina Ferić Šlehan

Lektura: Vlatka Kranželić

Grafička priprema: ABS95 d.o.o.

Tisak: Offset NPGTO d.o.o.

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu

Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem **802686**

ISBN 978-953-6002-63-4 (cjelina)

ISBN 978-953-6002-60-3 (6)

© Sva prava pridržana.

Cjelokupnom izvedbom (sadržajem i strukturom sadržaja, grafičkom pripremom, tiskom i opremom) ova je serija priručnika prilagođena za korištenje osobama s invaliditetom. Naslovi priručnika prepisani su na hrvatsku brajicu, a brajični taktimi standardnih su Marburg Medium dimenzija.

Pojmovi koji se koriste u ovome priručniku, a koji imaju rodni značaj, bez obzira na to koriste li se u muškom ili ženskom rodu, obuhvaćaju na jednak način muški i ženski rod.

O priručnicima

Ovaj je priručnik dio zbirke priručnika nadnaslova "Studenti s invaliditetom" koja je nastala u okviru Tempus projekta (u kategoriji združenih projekata) "Education for Equal opportunities at Croatian Universities – EduQuality" (Nr: 158757-TEMPUS-1-2009-1-HR-TEMPUS-JPGR) nositelja Sveučilišta u Zagrebu.

Svrha priručnika je doprinos izjednačavanju pristupa visokom obrazovanju studentima s invaliditetom informiranjem, educiranjem i senzibiliziranjem sveučilišnih nastavnika, stručnog i administrativnog osoblja na rektoratima, fakultetima i akademijama o specifičnim potrebama studenata s invaliditetom u sustavu visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj.

Studentima s invaliditetom smatramo studente s oštećenjima vida i sluha, motoričkim poremećajima, kroničnim bolestima, specifičnim teškoćama učenja (disleksija i ADHD) te studente sa psihičkim bolestima i poremećajima. Svrstavajući ove studente u skupinu studenata s invaliditetom nikako nam nije bila namjera stigmatizirati ih ili etiketirati, nego ukazati na potrebu prilagodbe akademskih sadržaja njihovim mogućnostima i prezentirati neke primjere takvih prilagodbi.

U izradi priručnika sudjelovali su predstavnici svih partnerskih institucija u Projektu: akademsko, stručno i administrativno osoblje sa Sveučilišta u

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Zagrebu, Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Sveučilišta u Rijeci, Sveučilišta u Zadru, Sveučilišta u Splitu i Sveučilišta u Dubrovniku, predstavnici studenata sa i bez invaliditeta Hrvatskoga studentskog zbora, predstavnik Instituta za razvoj obrazovanja te svojim velikim iskustvom u pružanju potpore studentima s invaliditetom, ali i konkretnim smjernicama i savjetima, stručnjaci s naših inozemnih partnerskih institucija: Aarhus University, Masaryk University, University of Strathclyde i University of Gothenburg.

Pojedinačno priručnici uglavnom pokrivaju važna područja svakodnevnog akademskog života studenata definirajući ih i ukazujući na njihovu važnost u stjecanju potrebnih profesionalnih kompetencija. Istovremeno, oni svojim sadržajem ukazuju na prepreke koje mogu postojati u odnosu na dostupnost studentima s invaliditetom, ali i nastoje definirati preduvjete kojima bi se prepreke što jednostavnije prevladale, pazeći pritom da se ne kompromitiraju definirani akademski standardi. Ukazujući na prava svih studenata na jednak pristup obrazovanju i predlažući mjere kojima je često na vrlo jednostavan način i bez dodatnih financijskih sredstava moguće izjednačiti mogućnosti studentima s invaliditetom u visokom obrazovanju, približavamo se i nastojanjima da se definiraju jasni standardi pristupačnosti za ovu skupinu studenata na nacionalnoj razini.

Koristim ovu priliku kako bih zahvalila svima koji su sudjelovali u izradi ovih priručnika, direktno ili indirektno, a posebice bivšim, sadašnjim, ali i

Urednica

Autori

budućim studentima s invaliditetom koji su, i koji će, svojom upornošću, hrabrošću, strpljivošću i velikom motivacijom, ali i ukazujući na potrebe i najjednostavnije načine zadovoljenja tih potreba, graditi toliko potreban sustav potpore studentima s invaliditetom u visokom obrazovanju u Republici Hrvatskoj. Ipak, njihovi bi napori bili uzaludni bez čitavog niza sveučilišnih nastavnika, stručnjaka i zaposlenika u administraciji koji su bez postojanja jasnih smjernica, ali vodeći se empatijom i željom za unapređenjem sustava, omogućili da potpora studentima s invaliditetom zaživi u praksi. Vjerujem da će im ovi priručnici omogućiti jasnije i sustavno buduće djelovanje.

Lelia Kiš-Glavaš, voditeljica projekta

Urednica

doc. dr. sc. Martina Ferić Šlehan, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Autori

Vesna Čavić, prof., Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Thomas Farnell, MA, Institut za razvoj obrazovanja

doc. dr. sc. Martina Ferić Šlehan, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

doc. dr. sc. Nataša Pavlović, Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

Daria Vučijević, dipl. oec., Sveučilište u
Dubrovniku

Recenzentice

prof. dr. sc. Lelia Kiš-Glavaš, redovita profesorica na
Odsjeku za inkluzivnu edukaciju i rehabilitaciju,
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u
Zagrebu

prof. dr. sc. Mirjana Lenček, izvanredna
profesorica na Odsjeku za logopediju, Edukacijsko-
rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

prof. dr. sc. Ljubica Pribanić, izvanredna
profesorica na Odsjeku za oštećenja sluha,
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Sveučilište u
Zagrebu

Recenzentice

Predgovor

Predgovor

Priručnik koji je pred vama pokušao je dati neke odgovore na pitanja vezana uz međunarodnu mobilnost studenata te posebice studenata s invaliditetom.

U uvodnom dijelu istaknuto je mjesto koje akademska mobilnost danas ima u društvu.

Slijedi poglavlje o važnosti međunarodne mobilnosti studenata, u kojem se govori o akademskoj mobilnosti kao političkom cilju Europske unije, važnosti akademske mobilnosti za pojedince, institucije i društvo u cjelini te se otvaraju neka pitanja vezana uz prepreke akademskoj mobilnosti kao i mogućnosti uklanjanja nejednakosti.

U poglavlju "Međunarodna mobilnost: pregled postojećih dokumenata/inicijativa u Republici Hrvatskoj" navode se naponi koji su dosad učinjeni na nacionalnoj razini s ciljem omogućavanja međunarodne mobilnosti kao i naponi učinjeni na razini hrvatskih sveučilišta. Isto tako daje se pregled mogućnosti međunarodne mobilnosti u Republici Hrvatskoj.

Poglavlje istog naziva kao i priručnik, "Međunarodna mobilnost studenata", daje pregled načina reguliranja odlazne i dolazne mobilnosti na hrvatskim sveučilištima, govori o načinima oglašavanja informacija o mobilnosti osobama i

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

tijelima zaduženim za međunarodnu mobilnost te o oblicima pomoći i potpore koje odlazni i dolazni studenti mogu dobiti na hrvatskim sveučilištima. Također je kratko opisano iskustvo Sveučilišta u Zagrebu (jedino iskustvo svih hrvatskih sveučilišta) s prihvatom strane studentice s invaliditetom na međunarodnu razmjenu kao i iskustva stranih partnera na projektu. Navodi se i kako hrvatska sveučilišta surađuju s resursima u zajednici kao potencijalnim partnerima u pružanju pomoći i potpore studentima s invaliditetom.

I na kraju slijedi poglavlje s korisnim savjetima kako se pripremiti za dolazak studenta s invaliditetom, odnosno kako pomoći studentu s invaliditetom da se što bolje pripremi za odlazak na međunarodnu mobilnost.

Ovom prilikom zahvaljujem studentima Marinu Kraljeviću, Sunčici Frković i Nini Zavašnik koji su s nama podijelili svoja iskustva međunarodne mobilnosti, Romanu Baštijanu koji je vodio intervju s Ninom Zavašnik, Mirjani Zubak koja je učinila dostupnim informacije o Sveučilištu u Zagrebu, koordinatorima projekta na Sveučilištu u Rijeci, Sveučilištu u Splitu, Sveučilištu u Zadru, Sveučilištu u Dubrovniku i Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te Uredu za međunarodnu suradnju Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli.

S nadom da će ovaj priručnik biti koristan u radu,

Martina Ferić Šlehan, urednica

Sadržaj

11	UVOD
15	VAŽNOST MEĐUNARODNE MOBILNOSTI STUDENATA
31	MEĐUNARODNA MOBILNOST: PREGLED POSTOJEĆIH DOKUMENATA/ INICIJATIVA U REPUBLICI HRVATSKOJ
45	MEĐUNARODNA MOBILNOST STUDENATA
93	KORISNI PRAKTIČNI SAVJETI
129	ZA KRAJ
133	POJMOVNIK
135	LITERATURA
143	BILJEŠKE O IZVORIMA LITERATURE

UVOD

Akadska mobilnost u zadnjih je nekoliko desetljeća postala vrlo važna politika Europske unije. Poticanje internacionalizacije visokog obrazovanja općenito, a posebno međunarodne mobilnosti studenata i nastavnika, također je postao bitan element nacionalnih politika visokog obrazovanja i samih visokih učilišta (Kelo i suradnici, 2006). Nadalje, akademska mobilnost postavljena je kao jedan od temeljnih elemenata Bolonjskog procesa* te osnova za uspostavljanje Europskoga prostora visokog obrazovanja (Berlinsko priopćenje, 2003; Leuven Communiqué, 2009).

Na globalnoj razini početak 21. stoljeća obilježen je dramatičnim rastom broja međunarodno mobilnih studenata - 2007. godine 3 milijuna studenata studiralo je izvan svoje zemlje, što u usporedbi s 1,74 milijuna 1999. predstavlja porast od 72,4%. SAD prednjači u međunarodnom obrazovanju jer privlači 20% svih mobilnih studenata u svijetu. Nakon SAD-a slijede Velika Britanija s 12%, Njemačka s 9%, Francuska s 8% te Australija sa 7% međunarodnih studenata (OECD, 2009).

Ipak, kad se radi o Europi, ukupan je postotak studenata upisanih na studij u inozemstvu nizak (2,7% europskih studenata studiralo je u inozemstvu tijekom 2007. godine), iako je u određenim zemljama Europe taj postotak znatno veći (Island 16%, Irska 10%, Norveška 6%, Švicarska 5%) (UNESCO, 2009).

* Promicanje mobilnosti prevladavanjem zapreka slobodnom kretanju, posebice (1) studentima: dati priliku za učenje, omogućiti im pristup studiju i relevantnim službama; (2) nastavnicima, istraživačima i administrativnom osoblju: priznati i valorizirati vrijeme koje su proveli u Europi istražujući, predajući ili učeći, bez prejudiciranja njihovih statutarних prava (Bolonjska deklaracija, 1999.)
public.mzos.hr/fgs.axd?id=16885

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

U Republici Hrvatskoj, temeljem podataka prikupljenih istraživanjem koje je provelo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa u siječnju 2010. godine, visoka učilišta u Republici Hrvatskoj u akademskoj godini 2011/2012. procjenjuju da će imati ukupno 1036 odlaznih mobilnih studenata¹. Podaci Državnog zavoda za statistiku RH govore kako je u akademskoj godini 2009/2010. na visokim učilištima u RH-u studiralo ukupno 175.739 studenata. To bi značilo da planirana odlazna mobilnost iznosi oko 0,6% ukupnog broja studenata² što je daleko od općeg cilja zemalja Bolonjskog procesa. Kada se govori o dolaznoj mobilnosti, podaci koje je prikupilo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa u lipnju 2010. predviđaju kako će na visoka učilišta u RH u akademskoj godini 2011/2012. doći 320 stranih studenata, od kojih većina u okviru programa ERASMUS³.

Zbog niske razine mobilnosti zemlje potpisnice Bolonjskog procesa postavile su za cilj da do 2020. godine 20% europskih studenata provede određeno razdoblje studija u inozemstvu (Leuvenko priopćenje, 2009).

VAŽNOST
MEĐUNARODNE
MOBILNOSTI
STUDENATA

Što je akademska mobilnost?

Pojam “akademska mobilnost” odnosi se na boravak studenata ili nastavnika visokih učilišta na drugome visokom učilištu u svrhu studija. Pojam se primarno odnosi na međunarodnu mobilnost (boravak na visokom učilištu izvan matične zemlje), ali može se odnositi i na period studiranja na drugome visokom učilištu u matičnoj zemlji. Pojam se može odnositi na kratke programe razmjene (npr. razdoblje od jednog semestra ili jedne akademske godine koje se onda priznaje na matičnoj instituciji) ili na cjelovite studijske programe koji završavaju dodjelom diplome (eng. degree programme) (Institut za razvoj obrazovanja, 2011).

Kada se govori o “mobilnosti mladih” u kontekstu Europske unije, pojam akademske mobilnosti također se može definirati u kontekstu širem od samog studiranja: odnosi se i na boravak u nekoj drugoj zemlji radi radne prakse, rada u zajednici ili dodatne izobrazbe u kontekstu cjeloživotnog učenja (EU Recommendation, 2006). Osim fizičke mobilnosti također postoji, tzv. virtualna mobilnost, odnosno korištenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija za razvoj partnerstva ili “razmjene na daljinu” s mladima u drugim zemljama kao dio obrazovnih projekata, osobito u kontekstu škola (ibidem).

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

VAŽNOST
MEĐUNARODNE
MOBILNOSTI
STUDENATA

**Što je akademska
mobilnost?**

**Akademska
mobilnost kao
politički cilj u
Europskoj uniji**

Akademska mobilnost kao politički cilj u Europskoj uniji

U Europskoj uniji akademska mobilnost nije važna samo u kontekstu prava slobodnog kretanja koje pripada svim europskim građanima nego ona pridonosi i ostvarivanju političkih ciljeva Europske unije, kao što su njegovanje osjećaja pripadnosti Europi kod građana, promicanje socijalne i profesionalne integracije te osiguravanje konkurentnosti europskoga gospodarstva u globaliziranom okruženju (EU Conclusions, 2008).

Prema Europskoj povelji kvalitete za mobilnost (EU Recommendation, 2006), izgradnja "Europskog prostora znanja" prioritet je Europske unije, dok upravo kroz obrazovanje Europljani mogu steći zajedničke kulturne reference koje će biti osnova europskoga građanstva i ujedinjene Europe u političkom smislu. Također, Povelja naglašava da su, u kontekstu međunarodnoga gospodarstva temeljenog na znanju, otvorenost prema stranim kulturama i sposobnost rada i obrazovanja u višejezičnim sredinama nužni za konkurentnost europskoga gospodarstva. Preduvjet je takvih sposobnosti međusobno otkivanje raznolikosti zemalja Europe te povećanje međusobnih kontakata i razmjene znanja i iskustava među građanima Europe.

Povelja postavlja za dugoročan cilj boravak u drugoj europskoj zemlji kao pravilo za sve mlade u Europi. Kako bi se postigao taj cilj, Povelja navodi

kako je neophodno u svim državama članicama EU-a izraditi mjere za poticanje mobilnosti učenika, studenata, istraživača i općenito mladih i svih drugih koji su uključeni u obrazovni proces (uključujući nastavnike). Konkretno, u području visokog obrazovanja Povelja preporučuje državama članicama EU-a da svaki student u visokom obrazovanju dobije priliku provesti razdoblje svog studija u inozemstvu kroz studijsku razmjenu, program izobrazbe ili radnu praksu. Odgovornost je visokih učilišta da osiguraju da ovakva razdoblja mobilnosti postanu integralan dio studijskih programa (EU Recommendation, 2006).

Upravo zbog gore spomenute važnosti mobilnosti pokrenut je europski program za akademsku mobilnost ERASMUS. Program je pokrenut 1987. godine i postao je najveći program Europske unije za visoko obrazovanje preko kojega 200.000 europskih studenata na godinu studira u inozemstvu. Od početka provedbe programa pa dosad u ERASMUS-u je sudjelovalo više od 2,2 milijuna europskih studenata, a od 1997. do danas također je 250.000 nastavnika i administrativnog osoblja sudjelovalo u programima razmjene. S godišnjim budžetom od 450 milijuna eura, u ERASMUS-u sudjeluje više od 4000 visokih učilišta iz 33 europske zemlje (European Commission, 2011a).

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Važnost akademske mobilnosti za pojedince, institucije i društvo u cjelini

Osim političke važnosti akademske mobilnosti u Europskoj uniji, mobilnost studenata donosi pozitivne pomake na individualnoj, institucionalnoj i široj društvenoj razini (ESIB, 2007).

Među svim pozitivnim rezultatima mobilnosti na individualnoj razini, onaj koji se najviše naglašava jest da iskustvo boravka u drugoj zemlji može povećati zapošljivost pojedinca i time povećati njegove mogućnosti za zapošljavanje na međunarodnom tržištu rada (EU Conclusions, 2008; ESIB, 2007). Naime promjene na tržištu rada, ali i u svim područjima društva zbog globalizacije znače da studenti moraju steći nova znanja kako bi mogli uspješno sudjelovati u današnjem društvu nakon što diplomiraju. Te se vještine najbolje mogu steći u okruženju u kojem su nastavnici, studenti i administrativno osoblje svjesni međunarodnih trendova i spremni sudjelovati u međunarodnim razmjenama i raspravama (ESIB, 2007).

Što se tiče ostalih pozitivnih rezultata mobilnosti na individualnoj razini, izloženost drugim kulturama i jezicima također razvija uzajamno (ili međukulturalno) razumijevanje građana, promiče solidarnost, razmjenu ideja i bolje znanje o različitim kulturama (EU Recommendation, 2006). Nadalje, studentska mobilnost nudi doživljaj drukčije okoline i iskustva učenja, što potiče razvijanje novih kulturnih, društvenih i akademskih

VAŽNOST
MEĐUNARODNE
MOBILNOSTI
STUDENATA

**Važnost
akademske
mobilnosti
za pojedince,
institucije i društvo
u cjelini**

vrijednosti i omogućuje osobni razvoj. Razvijanje ovih sposobnosti također je važno i za društvo jer se povećava razina tolerancije i jača svijest o nužnosti borbe protiv svih oblika diskriminacije (ESIB, 2007).

Osim koristi pojedinaca, akademska mobilnost izravno pridonosi razvoju visokog obrazovanja. Mobilni studenti i nastavnici nositelji su novih ideja i novih kontakata čime utječu na povećanje međunarodne suradnje među visokim učilištima. Oni također omogućuju razmjenu znanstvenih iskustava i pronalazaka, čime se stvaraju okolnosti povoljne za razvoj inovacija te za uvođenje novih sadržaja i metoda u nastavni program i proces učenja. Iskustvo stečeno kroz programe akademske mobilnosti dovodi do propitivanja tradicionalnih praksi na visokim učilištima, pruža mogućnost usporedbe između institucija i sustava te na taj način utječe na razvoj kvalitete visokog obrazovanja i istraživanja (ESIB, 2007).

Osobno iskustvo studenta Marina Kraljevića

student 3. godine preddiplomskog studija Poslovna ekonomija, smjer Menadžment o semestru provedenom na razmjeni na Karl-Franzens sveučilištu, Graz

Napisati "nešto" o ERASMUSU i o vremenu provedenom na drugom sveučilištu, u drugom

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

VAŽNOST
MEĐUNARODNE
MOBILNOSTI
STUDENATA

**Važnost
akademske
mobilnosti
za pojedince,
institucije i društvo
u cjelini**

gradu, među drugim ljudima, drugim kulturama, u drugoj atmosferi zaista je nezahvalno. To “nešto” ne može se napisati, staviti na papir ili nekome objasniti, to “nešto” mora se proživjeti i vidjeti, osjetiti! Ali biti kolegijalan, barem pokušati prenijeti dio iskustava na papir, odnosno na web, u najmanju ruku moja je obveza, ali i znak zahvale onima koji su to iskustvo učinili dostupnim meni.

Svi problemi koje ste osjetili na svojoj koži do dolaska u to zacrtano mjesto studiranja, sva birokracija s kojom ste se borili, svi izgubljeni živci dolaskom u vaš novi svijet – nestaju. Jedini zadatak koji imate pred sobom jest izvući maksimum iz nadolazećeg vremena u svakom smislu. Prvi kontakti općenito su teški, ali prvi kontakt sa Sveučilištem u Grazu uopće nije bio takav, baš naprotiv. Cijela mala vojska akademskog osoblja zadužena je da vama kao studentu sve bude podređeno, lako dostupno, brzo shvatljivo i jednostavno upotrebljivo. Prvi dojam... Hm, prvi dojam bilo je pitanje: “Je li moguće da nešto tako dobro funkcionira?” I poslije se pokazalo da jest. Ima li uopće smisla ići u detalje i pokušavati ih objasniti? Mislim da ne. I ne samo da bi bilo možda i predugo opisivati sve korake upoznavanja sa životom na Sveučilištu nego bi takvo što bilo i nepošteno prema nekima koji će ga posjetiti. Naprosto, takvu vrstu pozitivnog iznenađenja ne želim vam uskratiti. Eto, za one koji će posjetiti Sveučilište u Grazu, imaju moju riječ da će im sve proteći u najboljem redu, što podrazumijeva i učenje, naravno.

Život u gradu Grazu mogu pokušati dočarati činjenicom koja govori da sam grad ima nešto više od tristo tisuća stanovnika, a studenata više od pedeset tisuća. Što znači zagarantirano nekoliko stvari: zabavu, raznolikost sadržaja, raznolikost sporta i dostupnost događanja. Praktično to znači da za subotnju večer možete izabrati između izlaska do sitnih jutarnjih sati, odlaska na koncert, posjeta operi ili možda samo dobrog druženja kod prijatelja. Shopping, kave, šetnje i slične stvari ne treba spominjati, mislim da se takve stvari podrazumijevaju. Ono što je možda malo neobično za našu kulturu, barem primorsku kulturu života, jesu druženja u parkovima i popodneva provedena u njima. Svakako, neće vam biti dosadno.

O. K., u Grazu ste, imate slobodan vikend, željeli bi ste napraviti kratki izlet u neki od austrijskih gradova? Tu nemate problema. Izvrsna željeznička mreža i pristupačne cijene ovakve će izlete napraviti lako ostvarivima. Ali tu je i nešto što nikako ne smijem zaboraviti, a to je ERASMUS Network - studentska organizacija koja će također organizirati izlete, putovanja, druženja i slične stvari za međunarodne studente. Nešto što nikako ne biste trebali propuštati. Što više vidite, vaše će iskustvo biti zasigurno potpunije.

Graz International u ljetnom semestru 2009/2010. u brojkama je izgledao ovako: 498 studenata iz 48 zemalja svijeta i 4 kontinenta.

Živjeti, raditi, učiti i biti dio ovih brojki, kao što napisah na početku, neopisivo je, neprocjenjivo.

VAŽNOST
MEĐUNARODNE
MOBILNOSTI
STUDENATA

**Važnost
akademske
mobilnosti
za pojedince,
institucije i društvo
u cjelini**

**Općenite
prepreke
u akademskoj
mobilnosti**

Pružava bezbroj mogućnosti, uči toleranciji i uvažavanju, pokazuje različite poglede na svijet i probleme te pokazuje različite načine njihovih rješavanja. Otkriva neke druge kulture, neke druge načine života. Uči uvažavanju razlika i boljoj komunikaciji, uči kako biti bolji, potpuniji čovjek.

I na kraju, čitajući prethodne retke, meni samom izgledaju kao plaćena propaganda, neka vrsta reklame. Ali najbolju "reklamu" napisali su sami ljudi u Grazu, samo Sveučilište, kolege i nezaboravna iskustva i uspomene kojih se svaki ERASMUS student rado sjeća, pa tako i ja.

Općenite prepreke u akademskoj mobilnosti

Iako je akademska mobilnost postala prioritet u Europi (na razini Europske unije, ali i na razini vlada i visokih učilišta), mobilnost mladih u Europi prečesto ostaje iznimka i to posebno vrijedi za studente od kojih samo mali dio putuje u drugu zemlju na studij ili radnu praksu (EU Recommendation, 2006). Kao što je navedeno u uvodu, prema statistikama za 2007. godinu (UNESCO, 2009) tek 2,7% europskih studenata sudjelovalo je u programima mobilnosti, što je daleko od cilja Bolonjskog procesa prema kojem bi do 2020. godine 20% svih europskih studenata trebalo provesti određeno razdoblje studiranja u inozemstvu.

Sama Europska komisija prepoznala je da je mobilnost i dalje neravnomjerno raspoređena ovisno o vrstama studija i pojedinim zemljama, i to često kao rezultat nedostatka informacija, problema s financiranjem i nedovoljnog priznavanja razdoblja studija u inozemstvu od strane matičnih visokih učilišta (EU Conclusions, 2008). U priopćenju Bolonjskog procesa 2007. godine (Londonsko priopćenje, 2007) ministri obrazovanja diljem Europe navode kako se kao najznačajnije prepreke mobilnosti ističu pitanja viza i priznavanja kvalifikacija, nedovoljni financijski poticaji i nefleksibilno mirovinsko osiguranje (za mobilnost nastavnika i istraživača). Za daljnji poticaj mobilnosti akademskog i stručnog osoblja te studenata preporučuje se povećavanje broja programa mobilnosti i izrade fleksibilnih kurikuluma, kao i zagovaranje da visoka učilišta preuzmu veću odgovornost za mobilnost akademskog i stručnog osoblja i studenata.

Ipak, od svih prepreka najčešće se navodi problem financiranja perioda studiranja u inozemstvu kao jedna od glavnih prepreka u međunarodnoj mobilnosti. Životni troškovi (smještaj, hrana, prijevoz), troškovi literature i administrativni troškovi predstavljaju značajan izdatak za studente. Dodatan problem predstavlja potencijalna razlika u životnom standardu između matične zemlje i zemlje u koju se odlazi na studij.

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Poljska - sveučilišne stipendije za mobilnost studenata s invaliditetom

Sveučilište Nicolaus Copernicus u Poljskoj pokrenulo je poseban program za dodatne stipendije s ciljem poticanja mobilnosti studenata s invaliditetom. Sveučilište nudi dodatne ERASMUS stipendije u iznosu od 200 € ili 100 € na mjesec za studente s umjerenim ili manjim stupnjem invaliditeta (studenti s većim stupnjem invaliditeta moraju se prijaviti Nacionalnoj agenciji koja vodi program ERASMUS jer postoje posebne nacionalne stipendije za ovu kategoriju studenata). Studenti s invaliditetom također mogu dobiti dodatne Rektorove stipendije za putne troškove za sve odlazne mobilnosti studenata (iznos ovisi o mjestu boravka i duljini boravka u inozemstvu).
[Derkowska-Rybicka i Wiśniewska \(2010\)](#)

Uklanjanje nejednakosti u akademskoj mobilnosti

Osim problema nedovoljnog ukupnog udjela mobilnih studenata u Europi, drugi problem odnosi se na to da u stvarnosti svi studenti nemaju iste šanse sudjelovati u programima mobilnosti. Prema mišljenju Europskoga studentskog zbora, one skupine studenata koje su inače suočene s preprekama ili teškoćama prilikom studija u svojim matičnim institucijama imaju veću vjerojatnost da

VAŽNOST
MEĐUNARODNE
MOBILNOSTI
STUDENATA

**Uklanjanje
nejednakosti
u akademskoj
mobilnosti**

budu isključene iz studentske mobilnosti. Ovo se posebno odnosi na studente s tjelesnim invaliditetom i kroničnim bolestima, studente s djecom ili studente nižeg socio-ekonomskog statusa (ESIB, 2007).

Što se tiče problema socijalnog statusa studenata koji sudjeluju u mobilnosti, studija o profilu studenata koji sudjeluju u programu ERASMUS provedena 2008. godine utvrdila je da treba staviti veći naglasak na poticanje sudjelovanja onih studenata koji nisu u mogućnosti sudjelovati iz financijskih razloga. Međutim studija istovremeno naglašava da prepreke sudjelovanju u programu nisu samo ekonomske prirode (tj. nedostatak sredstava) nego uistinu socio-ekonomske. To znači da se mjere za rješavanje ovog problema ne mogu odnositi samo na povećanje iznosa ERASMUS stipendije ili na bolje usmjeravanje stipendija na ranjive skupine nego i na bolje predstavljanje i prednosti i važnosti mobilnosti za sve studente među studentima nižeg socio-ekonomskog statusa (Souto-Otero i McCoshan, 2006).

Iako ne postoji specifična studija o akademskoj mobilnosti studenata s invaliditetom u Europi, sigurno je potreban sličan pristup i u poticanju akademske mobilnosti studenata s invaliditetom: pristup koji bi spojio ne samo ciljanu i veću financijsku potporu nego i bolje informiranje o mogućnostima i prednostima mobilnosti.

Srećom, Europska je unija u svojim dokumentima prepoznala važnost uključivanja studenata s

invaliditetom i drugih ranjivih skupina u akademsku mobilnost. "Europska povelja kvalitete za mobilnost" osobito spominje nužnosti prilagođavanja potrebama osoba s invaliditetom i drugim ranjivim skupinama, dok se u dokumentu "Mobilnost mladih" (EU Recommendation, 2008), naglašava kako "posebnu pozornost treba posvetiti studentima koji, s obzirom na socio-ekonomsko porijeklo ili posebne potrebe, zahtijevaju dodatnu financijsku potporu". Nadalje, Europski studentski zbor naglašava da za studente s invaliditetom trebaju biti osigurane potpune i pouzdane informacije o životnim uvjetima na potencijalnim partnerskim visokim učilištima u inozemstvu, uzimajući u obzir specifične potrebe koje imaju slijepi studenti, studenti koji se kreću uz pomoć invalidskih kolica i drugi (ESU, 2008).

Gore navedena načela Europska komisija primijenila je i u programu ERASMUS. Kako bi osigurao da studenti ili osoblje s invaliditetom mogu u potpunosti iskoristiti prilike za europsku mobilnost, program ERASMUS obraća posebnu pažnju na potrebe kao što su savjetovanje i usmjeravanje, prijem studenata i nastavnika s invaliditetom, fizička pristupačnost, pedagoška i tehnička potpora te posebno financiranje dodatnih troškova. Što se tiče financiranja, ERASMUS nudi veću stipendiju kako bi pomogao u pokrivanju troškova zbog specifičnih teškoća s kojima se suočavaju osobe s invaliditetom (kao što su fizički pristup i organizacija i sadržaj nastave) (European Commission, 2011b).

Akadska mobilnost nije samo pozitivno iskustvo za osobni razvoj pojedinaca. Rezultati akademske mobilnosti osjeaju se i na institucionalnoj razini (zbog iskustava dobre prakse koje mogu pridonijeti razvoju visokih uilišta), ali i na društvenoj razini općenito: mobilnost pridonosi zapošljivosti studenata, razvoju međunarodne suradnje između pojedinaca i visokih uilišta te stvaranju osjeaja pripadnosti Europi među građanima.

Iako je Europska komisija osvijestila ovaj problem i preporučila mjere za njegovo otklanjanje, odgovornost za poticanje i podupiranje mobilnosti studenata s invaliditetom jednako snose sama visoka uilišta. Visoka uilišta mogu na primjer izdvojiti vlastita sredstva za stipendiranje studenata i pružati usluge informiranja i savjetovanja tim studentima (vidi primjer dobre prakse iz Poljske - Derkowska-Rybicka i Wiśniewska (2010)). Samo kroz osiguravanje jednakih prilika u svim segmentima visokog obrazovanja, pa i u međunarodnoj mobilnosti, može biti osigurana socijalna dimenzija visokog obrazovanja koju naglašava Bolonjski proces (Leuven Communiqué, 2009) te na taj način može biti sprijeeno ponavljanje i daljnje produbljivanje nejednakosti ionako ranjivih skupina studenata.

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

MEĐUNARODNA
MOBILNOST:
PREGLED
POSTOJEĆIH
DOKUMENATA/
INICIJATIVA
U REPUBLICI
HRVATSKOJ

Kao što je već navedeno, jedan je od prioriteta Bolonjske deklaracije mobilnost na visokoškolskoj razini te je taj prioritet preuzet kao strateški prioritet u razvoju sustava visokog obrazovanja i u Republici Hrvatskoj. Tako se u dokumentu "Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005.- 2010".⁴ kao jedan od ciljeva razvoja odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj navodi **promicanje pokretljivosti i prevladavanje zapreka slobodnom kretanju studenata i nastavnika.**

Republika Hrvatska osnovala je u sklopu programa razvoja mobilnosti u listopadu 2007. državnu Agenciju za mobilnost i programe EU⁵ (AMPEU) sa sjedištem u Zagrebu. AMPEU je javna ustanova koja se bavi mobilnošću, promicanjem i provedbom programa Europske unije koji se tiču obrazovanja i mladih. Agencija provodi Program za cjeloživotno učenje, program Mladi na djelu i program Euraxess (mobilnost istraživača u Europi) te promovira program Europass (skup dokumenata sa svrhom transparentnosti kvalifikacija) i Erasmus Mundus (uspostavljanje međunarodnih združenih diplomskih i poslijediplomskih studija).

Misija AMPEU-a jest pružanje međunarodnih prilika za učenje što većem broju hrvatskih građana u bilo kojem razdoblju njihova života i time promicanje ideje cjeloživotnog učenja kao glavnog pokretača napretka. Aktivnosti AMPEU-a su sljedeće⁶:

- kontinuirano objavljivanje natječaja za sudjelovanje u programima
- informiranje javnosti o aktivnostima programa

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

- pružanje potpore prilikom mobilnosti
- savjetovanje potencijalnih korisnika programa
- odabir pristiglih prijava za programe
- dodjeljivanje novčanih sredstava za realizaciju odabranih projekata
- nadziranje provedbe projekata
- praćenje regularnosti trošenja dodijeljenih financijskih sredstava
- kontinuirana suradnja s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvom obitelji branitelja i međugeneracijske solidarnosti Europskom komisijom te ostalim institucijama koje se bave cjeloživotnim učenjem, pitanjima mladih te mobilnošću istraživača

U lipnju 2009. godine, a u svrhu ostvarenja strateškoga cilja povećanja međunarodne dolazne i odlazne mobilnosti, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa osnovalo je Radnu skupinu za otklanjanje prepreka i jačanje međunarodne mobilnosti u obrazovanju. Radna skupina bila je sastavljena od predstavnika:

- Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa (MZOŠ)
- Ministarstva unutarnjih poslova (MUP)
- Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija (MVPEI)
- Ministarstva financija (MFIN)
- Porezne uprave (PU)
- Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (HZZO)
- Agencije za mobilnost i programe Europske unije (AMPEU)
- Agencije za znanost i visoko obrazovanje (AZVO)
- predstavnici sveučilišta

- vijeća javnih i privatnih veleučilišta i visokih škola
- Instituta za razvoj obrazovanja (IRO)
- Hrvatskoga studentskog zbora

Radna skupina zamišljena je kao platforma za dijalog između korisnika - sudionika u međunarodnim projektima u kojima je mobilnost sastavni dio - i predstavnika tijela državne uprave u čijoj su ovlasti zakonska regulativa i procedure vezane za međunarodnu mobilnost.

Kao rezultat rada Radne skupine izrađen je dokument "Akcijski plan za otklanjanje prepreka i jačanje međunarodne mobilnosti u obrazovanju za razdoblje od 2010. do 2012. godine"⁷ koji u obliku višegodišnjeg akcijskog plana predlaže sljedeće aktivnosti:

1. povećanje financijskih sredstava za međunarodnu mobilnost u obrazovanju
2. poboljšanje zakonske regulative koja se odnosi na porez na dohodak, (ne)oporezivanje stipendija i financijskih potpora za daljnje obrazovanje i izobrazbu u inozemstvu
3. uspostava optimalnog i najekonomičnijeg načina snošenja troškova i knjiženja tečajnih razlika kod isplate sredstava programa Unije
4. izjednačavanje studentskih prava stranih studenata s onima koja imaju hrvatski studenti
5. reguliranje boravka stranih državljana u sustavu obrazovanja
6. uređivanje postupka zdravstvenog osiguranja
7. unapređenje prepoznavanja međunarodne suradnje i mobilnosti kao strateškog prioriteta za institucionalni razvoj

8. osnaživanje kompetencijskih kapaciteta obrazovnih ustanova i pojedinaca u obrazovnoj vertikali
9. povećavanje broja kolegija na stranim jezicima na visokim učilištima u RH-u
10. povećavanje dostupnosti informacija o boravku u RH-u u svrhu studiranja
11. izrada nacionalne baze podataka međunarodne studentske mobilnosti
12. pojačavanje priznavanja razdoblja mobilnosti i stečenih znanja i vještina tijekom razdoblja mobilnosti u svrhu nastavka studiranja i uključivanja na tržište rada

Predložene izmjene i nadopune zakonske regulative trebale bi snažnije poduprijeti međunarodnu mobilnost u obrazovanju i pojednostaviti određene procedure vezane za međunarodnu mobilnost, a predložene bi aktivnosti trebale pridonijeti jačanju međunarodne mobilnosti.

U kontekstu izjednačavanja mogućnosti međunarodne mobilnosti za sve studente, neke od predloženih aktivnosti predstavljaju korak prema naprijed. Posebice se to odnosi na pitanje oko financiranja, izjednačavanja studentskih prava stranih studenata s onima koja imaju hrvatski studenti (pravo na subvencioniranu prehranu i smještaj te rad preko Studentskog servisa) te na uređivanje postupka zdravstvenog osiguranja. Također je vidljiv pomak kod pokušaja rješavanja još jednoga važnog pitanja koje je često prepreka ostvarivanja međunarodne mobilnosti, a to je

priznavanje razdoblja mobilnosti i stečenih znanja/vještina u svrhu nastavka studiranja i uključivanja na tržište rada.

Ako se pozornost usmjeri s nacionalne razine na razinu sveučilišta u Republici Hrvatskoj, može se vidjeti kako su neka visoka učilišta u svojim strateškim dokumentima također istaknula međunarodnu suradnju i mobilnost kao strateški prioritet.

Tako su na **Sveučilištu u Zagrebu** prihvaćena dva dokumenta "Iskorak 2001."⁸ i "International mission and policy 2002."⁹ te je na temelju smjernica u navedenim dokumentima, a na prijedlog Odbora za međunarodnu suradnju, Senat Sveučilišta u Zagrebu prihvatio u svibnju 2005. "Strateški plan internacionalizacije studija Sveučilišta u Zagrebu za razdoblje 2005.- 2010."¹⁰ koji određuje ciljeve internacionalizacije u navedenome razdoblju. U svibnju 2007. godine Senat Sveučilišta u Zagrebu prihvatio je "Deklaraciju o poticanju uključivanja u međunarodne programe razmjene"¹¹ imajući u vidu dugoročne potrebe hrvatskoga društva i države te cjelokupnoga visokoškolskog obrazovanja. U lipnju 2007. godine Senat Sveučilišta u Zagrebu donio je "Plan aktivnosti i mjera za poticanje međunarodne razmjene"¹² u kojem su definirani zadaci i njihovi nositelji. U provedbi mjera doneseni su "Pravilnik o međunarodnim dvojnim doktoratima"¹³ (2009.) i "Pravilnik o međunarodnoj mobilnosti"¹⁴ (2010.)

Na **Sveučilištu u Rijeci**, u dokumentu “Strategija Sveučilišta u Rijeci 2007.- 2013.”¹⁵, poglavlje “Integriranost u Europsku uniju, otvorenost prema svijetu i mobilnost” kao 5. strateški cilj navodi se “Dinamično Sveučilište aktivno uključeno u Europski istraživački prostor i Europski prostor visokog obrazovanja koje sustavno i organizirano potiče unutarnju i vanjsku mobilnost znanstvenika i studenata”. Kao jedan od zadataka, a vezano za temu ovog priručnika, postavljeno je da najmanje 3% nastavnika i 3% studenata na Sveučilištu bude uključeno u programe razmjene i mobilnosti s europskim sveučilištima.

Razvojne odrednice **Sveučilišta u Zadru** za razdoblje 2006.- 2010.¹⁶ odobrene su na sjednici Senata od 17. listopada 2005. te se u njima navodi sljedeće: “Sveučilište u Zadru, kao sastavni dio akademske zajednice Republike Hrvatske, među svojim prioritetima upravo je posebno istaknulo otvorenost za sve oblike međunarodne suradnje i međunarodnog udruživanja kako bi se tim putem što prije uključilo u integracijske procese, osobito one europske, koji temeljem Sorbonske i Bolonjske deklaracije...” (str. 24) te “poticat će se razmjena studenata i nastavnika kao i razmjena iskustava te ulaženje u zajedničke projekte.” (str. 23)

Nadalje, iz “Strategije istraživanja na **Sveučilištu u Dubrovniku** 2009.- 2015.”¹⁷ vidljivo je kako i ovo sveučilište međunarodnu suradnju i mobilnost stavlja među svoje prioritete: “... strategijom Sveučilište postaje dio mreže europskih sveučilišta i pridonosi ostvarenju ciljeva EU-a koji omogućuju

dostizanje broja mobilnosti od 3 milijuna studenta u sklopu ERASMUS programa, povećanje suradnje između gospodarskog i obrazovnog sektora, jačanje suradnje visokoškolskih ustanova EU-a i mogućnost prijenosa inovacija.” (str.10).

Sveučilište u Splitu u dokumentu “Znanstvena strategija Sveučilišta u Splitu 2009.- 2014.”¹⁸ unutar vizije Sveučilišta navodi kako će Sveučilište “... poticati i promicati mobilnost studenata i nastavnika u cilju širenja baze znanja i omogućavati razvoj različitih karijera svih pojedinaca zaposlenih na splitskom sveučilištu”, odnosno kada se opisuje misija Sveučilišta, navodi se kako “Sveučilište osigurava i provodi mehanizme za mobilnost studenata i nastavnika, racionalno korištenje ljudskih i materijalnih resursa uz stalni nadzor kvalitete, konkurentnosti i međunarodne kompetitivnosti znanstvenoga, nastavnog, umjetničkog i stručnog rada.”

Koje su mogućnosti međunarodne mobilnosti u Republici Hrvatskoj?

Na razini Europske unije organizirani su mnogi programi namijenjeni studentima, nastavnom i nenastavnom osoblju. Suradnja hrvatskih sveučilišta i visokoškolskih ustanova sa sveučilištima Europe različitog je intenziteta i tradicije.

Kako bi neko sveučilište i/ili visokoškolska ustanova stekla pravo za sudjelovanje u programima mobilnosti Europske unije (primjerice: bilateralna razmjena, CEEPUS, ERASMUS i drugi), potrebno je da se zadovolje osnovni preduvjeti koje svaki od tih programa postavlja. Primjerice, za ulazak u program mobilnosti ERASMUS potrebno je kvalitetom resursa i sustava rada dobiti tzv. "ERASMUS sveučilišnu povelju"¹⁹. Svaki od programa mobilnosti, s obzirom na cilj i misiju programa, ima specifične uvjete koje sveučilište mora ispuniti i dokazati.

Temeljni su preduvjeti mobilnosti postojanje²⁰:

1. europskih programa
2. međunarodnih sporazuma
3. sveučilišnih sporazuma
4. fakultetskih sporazuma
5. zajedničkih studijskih programa
6. zajedničkih istraživačkih programa
7. aktivnosti studentskih udruga

Najvažniji program koji provodi Agencija za mobilnost i programe EU²¹ (AMPEU), a namijenjen je visokom obrazovanju, odnosno mobilnosti studenata, jest upravo program ERASMUS. U okviru toga programa studenti mogu provesti jedan dio studija studirajući na visokom učilištu u inozemstvu ili obavljajući stručnu praksu što značajno pridonosi njihovoj samostalnosti, kulturnoj obogaćenosti, poznavanju stranih jezika i sposobnosti rada u multikulturalnim sredinama.

Ciljevi ERASMUS programa su:

- jačanje europskog prostora visokog obrazovanja
- jačanje uloge visokog obrazovanja i stručnog usavršavanja u procesu inovacija
- povećanje mobilnosti studenata i nastavnika koje bi omogućilo da se do 2013. godine dosegne broj od 3 milijuna mobilnosti studenata u okviru programa ERASMUS i njegovih prethodnika
- povećanje mogućnosti za razvoj visokog obrazovanja i prijenosa inovacija
- jačanje suradnje među visokoškolskim ustanovama u Europi
- jačanje suradnje između gospodarskog i obrazovnog sektora
- povećanje razine preglednosti i kompatibilnosti kvalifikacija u visokoškolskom i strukovnom obrazovanju
- razvoj inovativnih sadržaja utemeljenih na informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji; razvoj usluga, pedagoških načela i praksi važnih za cjeloživotno učenje

U programu ERASMUS mogu sudjelovati studenti, nastavno i nenastavno osoblje, visokoškolske ustanove i zaposlenici visokih učilišta kojima je dodijeljena ERASMUS sveučilišna povelja, konzorciji za organizaciju ERASMUS stručnih praksi, tvrtke koje planiraju osnovati konzorcij za organiziranje ERASMUS stručnih praksi.

Aktivnosti u okviru potprograma ERASMUS:

- mobilnost studenata - studijski boravak od 3 do 12 mjeseci
- mobilnost studenata - stručna praksa od 3 do 12 mjeseci

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

MEĐUNARODNA
MOBILNOST:
PREGLED
POSTOJEĆIH
DOKUMENATA/
INICIJATIVA
U REPUBLICI
HRVATSKOJ

Koje su
mogućnosti
međunarodne
mobilnosti
u Republici
Hrvatskoj?

- održavanje nastave od 1 dana do 6 tjedana
- stručno usavršavanje od 5 dana do 6 tjedana
- intenzivni programi od 2 do 6 tjedana
- pripremni posjeti od 1 do 5 dana

Dodatne informacije

ERASMUS

Mobilnost studenata²²

Ciljevi

Studijski boravak:

- stjecanje novih iskustava u području obrazovanja, jezika i kulture
- promicanje suradnje među visokim učilištima i njihova internacionalizacija
- izgradnja visokokvalificiranoga, stručnog kadra s međunarodnim iskustvom u obrazovanju
- jednostavnije priznavanje razdoblja mobilnosti te prijenos bodova primjenjujući ECTS bodovni sustav

Stručna praksa:

- prilagodba specifičnim zahtjevima tržišta rada pojedinih zemalja unutar Europske unije
- stjecanje specifičnih vještina
- bolje razumijevanje ekonomije i društva dotične države kroz radno iskustvo

Osnovni uvjeti:

- dužina studijskog boravka odnosno stručne prakse može iznositi najmanje 3, a najviše 12 mjeseci

- status državljanina Republike Hrvatske ili neke druge države sudionice programa (države članice EU-a, EFTA države + Turska), status izbjeglice, osobe bez državljanstva odnosno s registriranim stalnim boravištem u Republici Hrvatskoj
- u trenutku odlaska na mobilnost studenti moraju biti upisani na najmanje 2. godinu preddiplomskog studija
- mobilnost je moguće ostvariti na visokim učilištima unutar 27 država članica EU-a
- visoka učilišta u inozemstvu ERASMUS studentima ne smije naplatiti školarinu ni ostale naknade koje ne plaćaju njihovi matični studenti

Obveze prije odlaska:

Prije odlaska studenti sa svojom matičnom ustanovom potpisuju Ugovor o dodjeli financijske potpore kojim se uređuju međusobna prava i obveze. Ugovor se sastoji od dva privitka:

- Ugovor o učenju/stručnoj praksi u kojem su određene pojedinosti oko nastavnog plana i programa odnosno programa stručne prakse
- ERASMUS studentska povelja u kojoj su navedena prava i obveze studenata vezane uz studijski boravak u inozemstvu

Obveze nakon povratka:

Studenti su nakon povratka iz inozemne ustanove dužni svojoj matičnoj ustanovi dostaviti sljedeće dokumente:

- završno izvješće (prema obrascu matične ustanove)
- prijepis ocjena
- potvrdu inozemne ustanove iz koje se vidi točna dužina boravka

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

* popis koordinatora na sveučilištima dostupan na <http://www.mobilnost.hr/index.php?id=129>

MEĐUNARODNA
MOBILNOST:
PREGLED
POSTOJEĆIH
DOKUMENATA/
INICIJATIVA
U REPUBLICI
HRVATSKOJ

Koje su
mogućnosti
međunarodne
mobilnosti
u Republici
Hrvatskoj?

Financiranje:

Svaki student koji odlazi u inozemstvo u okviru programa ERASMUS može dobiti mjesečnu financijsku potporu koja će pokriti troškove života, puta, smještaja i osiguranja.

Postupak prijave za studente

Za prijavu i odabir kandidata zaduženo je matično visoko učilište. Za detaljnije obavijesti o postupku prijave zainteresirani kandidati mogu se obratiti Uredu za međunarodnu suradnju na matičnome visokom učilištu ili ERASMUS koordinatoru*.

Dostupni su i drugi programi koji omogućuju mobilnost studenata. Najveći broj studenata, uz ERASMUS program, ostvaruje međunarodnu mobilnost preko bilateralnih sporazuma koji su sklopljeni između sveučilišta. Informacije o dostupnim programima/stipendijama oglašavaju se na nekim mrežnim stranicama poput www.stipendije.info, stranicama Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa²³ i, naravno, mrežnim stranicama pojedinih sveučilišta (**više o načinu** oglašavanja u poglavlju Oglašavanje informacija o mobilnosti na hrvatskim sveučilištima str. 50).

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Mobilnost studenata odnosi se na studiranje na instituciji domaćinu nakon čega se student/studentica vraća na matičnu instituciju i dovršava upisani studijski program. Mobilnost studenata uključuje studijski boravak ili stručnu praksu u sklopu redovitoga preddiplomskog, diplomskog i poslijediplomskog studija (doktorskog ili specijalističkog) na instituciji domaćinu.

S obzirom na način odvijanja studentske mobilnosti, mobilnost se organizira na sveučilištima kao odlazna mobilnost (studenti odlaze s matičnog fakulteta u Hrvatskoj studirati na fakultet u inozemstvu) i dolazna mobilnost (studenti s matičnih fakulteta u inozemstvu dolaze studirati na hrvatska sveučilišta). Svaka od te dvije vrste mobilnosti organizirana je i odvija se na svoj način. Pitanja ostvarivanja i organizacije mobilnosti riješena su raznim aktima/pravilnicima na nacionalnoj razini te na razini pojedinih sveučilišta.

Na hrvatskim sveučilištima međunarodna mobilnost formalno je regulirana na sličan način.

Tako **Sveučilište u Zagrebu** ima "Pravilnik o međunarodnoj mobilnosti"²⁴ kojim se uređuju osnovna načela mobilnosti dolaznih i odlaznih studenata, znanstvenog, nastavnog i nenastavnog osoblja na Sveučilištu u Zagrebu, vrsta i trajanje mobilnosti, postupak prijave, osnovne isprave, prava i obveze studenata, znanstvenog, nastavnog i nenastavnog osoblja, uloga ECTS koordinatora na Sveučilištu i njegovim sastavnicama, kao i druga pitanja vezana za provedbu programa mobilnosti.

Sveučilište u Dubrovniku također ima "Pravilnik o međunarodnoj mobilnosti"²⁵. Pravilnikom se uređuju osnovna načela mobilnosti dolaznih i odlaznih studenata, znanstveno-nastavnog i nenastavnog osoblja na Sveučilištu u Dubrovniku, vrsta i trajanje mobilnosti, postupak prijave, osnovne isprave, prava i obveze studenata, znanstveno-nastavnog i nenastavnog osoblja, uloga ECTS/ERASMUS koordinatora na Sveučilištu, kao i druga pitanja vezana za provedbu programa mobilnosti.

Senat **Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku** usvojio je "Pravilnik o ERASMUS programu međunarodne mobilnosti"²⁶ kojim se pobliže određuje provedba ERASMUS programa međunarodne mobilnosti kao i osnovna načela mobilnosti dolaznih i odlaznih studenata, dolaznog i odlaznog znanstveno-nastavnog i nenastavnog osoblja na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, prava i obveze studenta, znanstveno-nastavnog i nenastavnog osoblja, prava i obveze Sveučilišnog povjerenstva za Program mobilnosti, prava i obveze ERASMUS koordinatora na sastavnicama Sveučilišta te druga pitanja značajna za provedbu Programa mobilnosti.

Sveučilište u Splitu nema poseban pravilnik koji bi regulirao međunarodnu mobilnost, nego se ravna "Pravilnikom o studiju i sustavu studiranja"²⁷, uputama u "Priručniku za program ERASMUS – mobilnost studenata i (ne)nastavnog osoblja"²⁸ i "Uputama ERASMUS studentima odabranim za mobilnost" koje izrađuje njihov Ured za međunarodnu suradnju.

Sveučilište u Zadru također se služi svojim "Pravilnikom o studiranju"²⁹ te dokumentom naslovljenim "Postupkovnik za odjele – provedba mobilnosti i priznavanje studijskog perioda provedenog u inozemstvu, ECTS bodova i ocjena"³⁰, koji se odnosi na odlazne studente.

Sveučilište u Rijeci vodi se smjernicama iznesenim u "Priručniku za program ERASMUS – mobilnost studenata i (ne)nastavnog osoblja"³¹ te "Naputku o mobilnosti za sastavnice, ERASMUS koordinate i studente Sveučilišta u Rijeci"³². U navedenom Naputku preporučuje se sastavnicama Sveučilišta uvođenje diplomskih studija na engleskome jeziku kako bi se Sveučilište pripremilo za prihvata dolaznih studenata.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli ima "Pravilnik o međunarodnoj mobilnosti"³³ kojim se uređuju osnovna načela mobilnosti dolaznih i odlaznih studenata, znanstveno-nastavnog, umjetničko-nastavnog, nastavnog i nenastavnog osoblja, vrsta i trajanje mobilnosti, postupak prijave, osnovne isprave, prava i obveze studenata, znanstveno-nastavnog, umjetničko-nastavnog, nastavnog i nenastavnog osoblja, uloga ECTS koordinatora na Sveučilištu i ECTS povjerenika na njegovim sastavnicama, kao i druga pitanja vezana za provedbu programa mobilnosti.

Ni u jednom od navedenih dokumenata, s izuzetkom "Priručnika za program ERASMUS – mobilnost studenata i (ne)nastavnog osoblja" Agencije za mobilnost i programe Europske unije

(AMPEU)³⁴, ne spominje se izrijekom mobilnost studenata s invaliditetom. U navedenom Priručniku posebno se ističe studente s invaliditetom u kontekstu dobivanja uvećanog iznosa mjesečne financijske potpore, na koju ti studenti imaju pravo zbog mogućih povećanih troškova u realizaciji mobilnosti. Priručnikom je propisano da se studenti s invaliditetom prijavljuju matičnoj visokoškolskoj ustanovi u okviru redovnih zadanih rokova za dodjelu financijske potpore, te ulaze u kvotu studenata koju AMPEU odobrava. Nakon provedenih internih natječaja visokoškolske ustanove moraju se prijaviti AMPEU-u za dodjelu dodatne financijske potpore za studente s invaliditetom koristeći poseban prijavni obrazac koji je dostupan na mrežnim stranicama AMPEU-a. Tom su obrascu visokoškolske ustanove dužne priložiti i recentnu potvrdu iz koje se vidi studentov stupanj invaliditeta. Potrebno je navesti i podatak o drugim izvorima financiranja koje taj student već prima. Na temelju cjelokupne dokumentacije AMPEU donosi odluku o konačnom iznosu financijske potpore za svaku osobu pojedinačno.

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Oglašavanje
informacija
o mobilnosti
na hrvatskim
sveučilištima

Oglašavanje informacija o mobilnosti na hrvatskim sveučilištima

Hrvatska sveučilišta oglašavaju informacije o međunarodnoj mobilnosti na nekoliko načina. Sva sveučilišta imaju mrežne stranice posvećene međunarodnoj razmjeni (vidi popis poveznica

vezanih uz mobilnost u RH-u). Informacije o međunarodnoj mobilnosti također se šalju elektroničkom poštom koordinatorima na sastavnicama sveučilišta, koji ih prosljeđuju studentima te nastavnom, administrativnom i stručnom osoblju. Sveučilišta sastavnicama šalju i tiskane materijale, kao što su leci, brošure, plakati i slično, koji se postavljaju na oglasne ploče. Uz navedeno, informacije se distribuiraju i na informativnim danima, kao što su smotre sveučilišta, te na sastancima sa studentima koji su se prijavili ili dobili neku od međunarodnih stipendija.

Više o tome

Popis poveznica vezanih uz mobilnost u RH-u

Agencija za mobilnost i programe Europske unije (AMPEU):

<http://www.mobilnost.hr/>

http://www.mobilnost.hr/index_en.php

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku:

<http://www.unios.hr/beta2/index.php?g=5&i=10>

<http://www.unios.hr/medjunarodna.php>

<http://www.unios.hr/erasmus-uvod.php>

www.unios.hr/mobilnost-studenti-2011

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli:

<http://www.unipu.hr/index.php?id=887>

<http://www.unipu.hr/index.php?id=89>

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Sveučilište u Dubrovniku:

http://www.unidu.hr/medjunarodna_eng.php?clanak_id=1602

http://www.unidu.hr/medunarodna/tekst_medj.php?clanak_id=1536

http://cms.unidu.hr/upload/1298479862_604_mala_Pravilnik%20o%20medunarodnoj%20mobilnosti%20-%20UNIDU.pdf

<http://www.unidu.hr/datoteke/49izb/Pravilnik-o-medjunarodnoj-mobilnosti.pdf>

Sveučilište u Rijeci:

http://www.uniri.hr/files/medjunarodna_suradnja/erasmus/Erasmus%20Policy%20Statement%20web%20pdf.pdf

http://www.uniri.hr/files/medjunarodna_suradnja/erasmus/9%20Naputak%20o%20mobilnosti.pdf

http://www.uniri.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=100&Itemid=132&lang=hr

http://www.uniri.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=100&Itemid=132&lang=en

Sveučilište u Splitu:

<http://www.unist.hr/Me%C4%91unarodnasuradnja/Uredzame%C4%91unarodnusunradnju/tabid/192/Default.aspx>

<http://www.unist.hr/InternationalRelations/InternationalRelationsOffice/tabid/415/Default.aspx>

http://www.unist.hr/Portals/0/PropertyAgent/385/Files/40/Pravilnik%20o%20studijima%20i%20stavu%20studiranja_27112008.pdf

http://www.unist.hr/Portals/0/docs/medjunarodna/Upute%20Erasmus%20studentima%202010_2011.pdf

Sveučilište u Zadru:

<http://www.unizd.hr/InternationalStudentGuide/tabid/3135/Default.aspx>

<http://www.unizd.hr/Me%C4%91unardnasuradnja/Uredzame%C4%91unardnusunradnju/tabid/239/Default.aspx>

<http://www.unizd.hr/Me%C4%91unardnasuradnja/Mobilnoststudenata/tabid/3102/Default.aspx>

http://www.unizd.hr/Portals/0/pdf/Pravilnik_o_studir_anju.pdf

<http://www.unizd.hr/Me%C4%91unardnasuradnja/Mobilnoststudenata/tabid/3102/Default.aspx>

Sveučilište u Zagrebu:

http://international.unizg.hr/international_students/guest_students

<http://international.unizg.hr/relations>

http://international.unizg.hr/international_students/coursesprogrammes_in_english

http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/dokumenti/novosti2010/Pravilnik_o_mobilnosti_SuZ.pdf

<http://www.unizg.hr/uredssi/index.php/lang-en>

Pri oglašavanju potrebno je obratiti pažnju na to jesu li sve informacije zaista i dostupne svim studentima te posebice studentima s invaliditetom (**više o tome** u priručniku **Pristup informacijama**) te je potrebno provjeriti sadrže li svi informacijski paketi i specifične informacije namijenjene upravo studentima s invaliditetom.

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

* popis dostupan na
<http://www.mobilnost.hr/index.php?id=129>

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

**Osobe i tijela
zadužena
za međunarodnu
mobilnost**

Osobe i tijela zadužena za međunarodnu mobilnost

Sva hrvatska sveučilišta imaju ured/službu za međunarodnu suradnju, kao i prorektora za međunarodnu suradnju. Sastavnice sveučilišta (osim Sveučilišta u Dubrovniku) imaju i koordinateure za međunarodnu mobilnost, a neke sastavnice imaju i vlastite urede i prodekane za međunarodnu suradnju. Na Sveučilištu u Dubrovniku međunarodnu mobilnost studenata vodi Služba za međunarodnu suradnju. Uz navedeno, sva sveučilišta imaju i ERASMUS koordinateure*.

Studenti s invaliditetom zainteresirani za dolaznu mobilnost na hrvatskim sveučilištima mogu do informacija doći uobičajenim putem navedenim u prethodnom poglavlju. Sveučilište u Zagrebu i Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku uz to imaju i Ured za studente s invaliditetom³⁵ kojemu se studenti mogu obratiti. Uz navedeno, na Sveučilištu u Zagrebu imenovani su koordinateuri za studente s invaliditetom na svakoj sastavnici (popis koordinateura moguće je naći na web-stranici Ureda za studente s invaliditetom³⁶). Isto tako, na Sveučilištu u Dubrovniku imenovana je kontakt-osoba za studente s invaliditetom. Neke sastavnice, poput Filozofskog fakulteta u Zagrebu, imaju i studentske klubove posvećene prihvatu dolaznih studenata, koji su spremni i za prihvata dolaznih studenata s invaliditetom.

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, jedan semestar proveden na Sveučilištu u Grazu

1. Kako ste se pripremali za međunarodnu mobilnost (kakve su vam informacije bile potrebne/važne, gdje ste tražili/dobili informacije, tko vam je bio od najveće pomoći u pružanju informacija/potpore na vašem sveučilištu/sveučilištu domaćinu)?

Kad sam saznala da mi je dodijeljena stipendija Sveučilišta u Grazu, bila sam vrlo uzbuđena. Zanimalo me je sve. Naime kako mi je dodijeljena stipendija za zimski semestar 2009/2010., imala sam svega nekoliko mjeseci preko ljeta za pripremu, što psihičku što "tehničku". Već od samog postupka prijavljivanja bila sam u kontaktu s Uredom za međunarodne odnose Sveučilišta u Grazu. U početku je trebalo pomno odabrati/posložiti kolegije koje sam ondje slušala kako bi bili u skladu s kolegijima koji se održavaju na mome matičnom fakultetu u Zagrebu. Samo smo oko tog pitanja ECTS koordinatorica fakulteta i ja provele nekoliko tjedana planiranja i traženja potpore fakultetskog osoblja u Zagrebu kako bi sve ispalo korektno i nadasve meni zanimljivo iskustvo.

Kako sam odlazila na stipendiju u njemačko govorno područje, bilo me je malo strah jer je moje znanje njemačkog jezika bilo prilično oskudno s obzirom na znanje i govorenje engleskoga kao

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

svoga prvog stranog jezika. Ali kako Sveučilište u Grazu ima već dugogodišnju karijeru u surađivanju s internacionalnim studentima, izbor kolegija koji su se nudili bio je i više nego prihvatljiv, tako da sam i kolegije na engleskom kao i kolegije na njemačkom položila s vrlo visokim uspjehom. Inače, kroz cijeli postupak bila sam vođena gospođom iz Ureda za međunarodne odnose Sveučilišta u Grazu i od nje sam dobivala sve informacije za svaki sljedeći korak, od samoga početnog procesa popunjavanja aplikacijskih dokumenata, preko prijavljivanja za studentski smještaj u Grazu, pa i cijeli studijski semestar koji sam ondje boravila.

Dakle svako pitanje koje me zanimalo (a vjerujte, bilo ih je stvarno mnogo), e-mailom sam rješavala s koordinatoricom iz Ureda za međunarodne odnose. Ono što mi je također puno značilo bila je njihova strpljivost i razumijevanje, kao i lakoća kojom smo zajedno rješavali sve tekuće probleme. Iako sam taj semestar studirala u Grazu, kao njihov student uvijek sam bila u kontaktu s matičnim fakultetom u Zagrebu, točnije ECTS koordinatoricom oko svih dokumenata i potvrda koje sam morala donijeti da bi mi moj matični fakultet nakon završenoga tog semestra bio u mogućnosti priznati odslušane kolegije i omogućiti upis u sljedeći i posljednji semestar. Dakle svaka komunikacija događala se u većini slučajeva između Ureda za međunarodne odnose Sveučilišta u Grazu, ECTS koordinatorice na matičnome fakultetu i mene osobno.

2. Kakvo vam je iskustvo mobilnosti s obzirom na potporu koja vam je bila potrebna? Za koje ste dijelove imali potporu, a za koje niste i/ili je bilo problema?

Kao što sam već i spomenula, uz velikodušnu pomoć samog Sveučilišta u Grazu, kao i pomoć matičnog fakulteta u Zagrebu, točnije ECTS koordinatorice, probleme i nisam osjetila. Stvarno mislim da smo ECTS koordinatorica matičnog fakulteta i ja bile dobar tim što se tiče problematike fakulteta u Zagrebu, kao i moja suradnja s Uredom za međunarodne odnose Sveučilišta u Grazu što se tiče problematike za studiranje na njihovu Sveučilištu.

Dakle najvažnije je bilo da u cijelome tom procesu ja dobijem više nego što ću, i možda jesam, izgubila. Tu mislim da su mi i profesori i administrativno osoblje matičnog fakulteta u Zagrebu pristali pružiti pomoć, preporuke i potporu za ovakvo jedno iskustvo koje mi se pružilo. Isto tako smatram da je i sam moj angažman u tome bio od velike važnosti. Hoću reći, da ja sama nisam bila zainteresirana da sve to prođe u najboljem redu, prvenstveno zbog sebe same, i da ja izvučem najveću moguću dobit koja mi se pruža, sav napor i potpora koju su ulagali i ECTS koordinatorica matičnog fakulteta i gospođa iz Ureda za međunarodne odnose Sveučilišta u Grazu ne bi rezultirali ovako dobrim ishodom.

3. Po vašem iskustvu, što bi još bilo potrebno napraviti (koje informacije, potporu pružiti) od

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Osobe i tijela
zadužena
za međunarodnu
mobilnost

Oblici potpore
odlaznim
studentima
s invaliditetom
na hrvatskim
sveučilištima

strane sveučilišta domaćina i matičnog sveučilišta kako bi bilo lakše ostvariti međunarodnu mobilnost?

Iako je ovo pitanje vrlo specifično, teško je ponuditi isti takav odgovor. Naime upravo ta potpora o kojoj cijelo vrijeme govorimo najvažnija je mladom čovjeku kad odlazi ili je u pripremi odlaska na međunarodnu mobilnost jedan sveučilišni semestar u inozemstvo. Mislim da ne moram posebno spominjati koliko je i sama potpora obitelji odigrala značajnu ulogu u svemu tome. Isto tako, sama spremnost neke osobe katkad možda nije dovoljno jaka da sve to iznađe sam, tako da je bitno tko ga kroz cijeli proces vodi i na koga se može osloniti. Iskreno, ja sam imala sreću što sam s ECTS koordinatoricom na matičnom fakultetu otpočetak pa sve do danas izvrsno surađivala i što je ona prije svega bila moj prijatelj u cijelom procesu. Smatram da su informacije o međunarodnoj mobilnosti vrlo dobro prezentirane, što preko medija, što od strane sveučilišta diljem Hrvatske, i mladi ljudi to znaju.

Ali mislim da ih se treba više poticati i više im predlagati da se odvaže na ovako jedno krasno iskustvo koje svakako pridonosi razvoju njih samih kao danas-sutra akademski obrazovanih građana. Dakle veća angažiranost samih profesora, asistenata i drugog osoblja na fakultetima sa sigurnošću bi trebala povećati ovakav oblik suradnje između fakulteta diljem svijeta što nadasve koristi, koliko studentima, toliko i matičnim fakultetima.

Oblici potpore odlaznim studentima s invaliditetom na hrvatskim sveučilištima

S obzirom na organizacijski sustav informiranja studenata s invaliditetom prilikom odlazne mobilnosti, informiranost može biti:

- Prethodno pripremljena - odnosi se na poznavanje uvjeta prihvata studenata s invaliditetom kojom uredi/službe za međunarodnu suradnju prethodno raspolažu. To se odnosi na sveučilišta s kojima sveučilište u Hrvatskoj ima već prethodno uspostavljen program mobilnosti.
- Naknadno pripremljena - odnosi se na nepoznavanje uvjeta prihvata studenata s invaliditetom iz razloga što je student sam odabrao novo sveučilište koje uredima/službama za međunarodnu suradnju prethodno nije poznato. U tom se slučaju student s invaliditetom može sam informirati, ali i ured/služba za međunarodnu mobilnost mora za studenta prikupiti potrebne informacije.

Uobičajeno je da sveučilište ima s nekim stranim sveučilištima bolje razvijene odnose u smislu razmjene studenata i nastavnog osoblja. U tom slučaju s vremenom se razvije sustav informiranja koji studentu s invaliditetom ide u prilog što se tiče poznavanja situacije prilikom njegova dolaska. Prethodni boravak studenata dobar je izvor informacija koji može pomoći studentu s invaliditetom. Ono o čemu se treba informirati su uvjeti smještaja, pristup u prostore sveučilišta,

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

pristup u kampusu, prilagođenost javnog prometa studentima s invaliditetom i slično.

Dobra praksa

Primjer

Sveučilište u Plymouthu u svim amfiteatrima ima podizne platforme koje studenta s teškoćama u kretanju dovodi do sjedećeg mjesta u amfiteatru. Neka sveučilišta imaju posebne ambulante koje su locirane na sveučilištu i svakodnevno se brinu za studente s invaliditetom.

Sustav boravka i rada studenata s invaliditetom na europskim i svjetskim sveučilištima podupiru razne međunarodne udruge, a o njima se uredi/službe za međunarodnu suradnju na sveučilištima prethodno moraju informirati. To je ujedno mogućnost da se studenti s invaliditetom, ali i ured/služba za međunarodnu suradnju, u njihovo ime i u njihovu interesu, povežu s dotičnim udrugama i dobiju potrebne informacije.

Bez obzira na to što su sveučilišta zapadnoeuropskih zemalja Europske unije relativno dobro opremljena, a sveučilišta zemalja u tranziciji lošije, studenti s invaliditetom prilikom odlazne mobilnosti trebaju poznavati objektivnu situaciju za zadovoljenje svojih potreba.

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Oblici potpore
odlaznim
studentima
s invaliditetom
na hrvatskim
sveučilištima

S obzirom na potrebe studenata s invaliditetom nerijetko je potrebna pomoć studenata asistenata. Pritom se podrazumijeva ispomoć studentu s invaliditetom na individualnoj razini. Razvijeni sustav studenata asistenata najbolji je oblik individualne potpore studentu s invaliditetom. Studenti s invaliditetom imaju potrebu za raznim oblicima pomoći kroz osobnu asistenciju, koja u Europi i dalje predstavlja viši stupanj potpore studentu s invaliditetom. Primjerice, studentima s oštećenjima sluha iznimno je važna potpora prevoditelja na znakovni jezik koji im omogućava učinkovitu komunikaciju s okolinom*. Iz tog razloga ured/služba za međunarodnu suradnju treba ispitati postoje li raspoloživi studenti asistenti na sveučilištu na koje student s invaliditetom dolazi. S obzirom na to da raspoloživost studenata asistenata predstavlja viši stupanj organiziranosti prihvata studenata s invaliditetom, potrebno je obratiti posebnu pažnju na pripremu (i edukaciju) studenta asistenta.

Polazeći od dosadašnjih iskustava, potrebno je istaknuti dva temeljna pitanja koja su važna studentu s invaliditetom i na koja ured/služba za međunarodnu suradnju treba znati odgovor:

1. prilagođenost javnog prijevoza studentima s invaliditetom koji se otežano kreću,
2. prilagođeni nastavni materijali na sveučilištu domaćinu.

* važno je znati da znakovni jezik nije univerzalan, odnosno nije isti u cijelome svijetu (vidi str. 114)

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Više o tome

O pitanjima potpore ureda/službe za međunarodnu suradnju pri ostvarivanju odlazne mobilnosti studenata s invaliditetom na međunarodnu mobilnost u poglavlju Korisni praktični savjeti na stranici 93.

Korisni savjeti

Procjena pristupačnosti prostora

Nakon procjene pristupačnosti prostora u kojem će kandidat živjeti trebalo bi procijeniti pristupačnosti prostora u radnoj sredini, fakultetu ili organizaciji. Potrebno je voditi računa o sljedećem:

- Je li teren brdovit i neravan? Je li prostor nepristupačan za osobe s invaliditetom? Postoji li alternativni put do fakulteta?
- Postoji li unutar fakulteta prostor u kojem bi se osobe osjetljive na hladnoću ili vrućinu mogle odmoriti? Koje informacije treba znati osoba koja ima problema s dišnim organima?
- Hoće li organizator upute prezentirati usmeno i/ili u pismenom obliku? Hoće li osobama oštećena sluha ili slijepim i slabovidnim osobama biti dostupni prevoditelji ili pomagači?
- Imaju li prostori u kojima kandidat boravi pristupačan sanitarni čvor? Ako nemaju, postoji li mogućnost postavljanja mobilnih toaletnih kabina?

- Jesu li električne instalacije lako dostupne na svim mjestima na kojima će kandidat boraviti?
- Je li dostupan hladnjak ako kandidat uzima lijekove ili posebnu hranu?

(Sygall i Lewis, 2006)

Sustav informacija važan je radi osiguravanja uvjeta studentu s invaliditetom da uspješno ostvari svoje obrazovne i životne ciljeve na sveučilištu na koje dolazi te stoga predstavlja jednu od glavnih obveza sveučilišnog ureda/sluzbe za međunarodnu suradnju.

Dodatne informacije

Studentska udruga Zagreb Exchange Committee (ZEC) pri Sveučilištu u Zagrebu*

Tko smo?

ZEC je neprofitna studentska udruga utemeljena na načelu "student pomaže studentu".

Što nudimo?

Jesi li strani student na razmjeni u Zagrebu ili hrvatski student koji se želi uključiti u program studentske razmjene? U svakom slučaju, nudimo sve informacije koje trebaš.

Gdje smo?

ured 308c

Zvonimirova 8, 10000 Zagreb

zec.unizg@gmail.com

* iz letka Udruge

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Oblici potpore dolaznim studentima s invaliditetom na hrvatskim sveučilištima

Na hrvatskim sveučilištima svi studenti u studentskoj razmjeni, tako i studenti s invaliditetom, tijekom boravka imaju pravo na smještaj u domu i korištenje studentske iskaznice za prehranu u studentskim restoranima. Osim navedenoga, sveučilišta studentima s invaliditetom pružaju i dodatne oblike pomoći.

Ured za studente s invaliditetom³⁷ Sveučilišta u Zagrebu na raspolaganju je svim studentima s invaliditetom na svim razinama studija. Kako su neka posebna prava koja imaju studenti s invaliditetom često ograničena državljanstvom, time su i usluge Ureda u nekim slučajevima ograničene. U tim slučajevima Ured nastoji potporu omogućiti kroz suradnju s udrugama koje nude različite oblike usluga (razni oblici asistencije, prevoditelji na znakovni jezik i sl.). Veći dio aktivnosti koje Ured za studente s invaliditetom zbog nedostatka resursa ne može samostalno provoditi, provodi se u suradnji s udrugama. Što se tiče prostorne pristupačnosti, na Sveučilištu u Zagrebu prostorno su najpristupačnije zgrada Ekonomskog fakulteta i Filozofskog fakulteta. Ostale su sastavnice djelomično pristupačne ili čak posve nepristupačne (**više o tome** u priručniku **Prostorna pristupačnost**).

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Oblici potpore
dolaznim
studentima
s invaliditetom
na hrvatskim
sveučilištima

Ured za studente s invaliditetom Sveučilišta u Zagrebu

Na Sveučilištu u Zagrebu, na kojem studira više od 65.000 studenata, upisano je oko 330 studenata s invaliditetom, što iznosi oko 5 promila. Kako bi se postiglo da svi potencijalni studenti s invaliditetom koji žele studirati na Sveučilištu u Zagrebu to i ostvare, nužno je osigurati uvjete za uspješno studiranje svim sadašnjim, a i budućim studentima s invaliditetom. Stoga je Sveučilište u Zagrebu osnovalo Ured za studente s invaliditetom kao referalni centar u kojem studenti mogu dobiti informacije na licu mjesta, kao i preko telefona, e-pošte, letaka, brošura. Ured kroz svoje aktivnosti studentima nudi i izravnu pomoć pri rješavanju specifičnih problema koji se mogu pojaviti tijekom studija te tako predstavlja mehanizam za osiguravanje jednakih mogućnosti.

Ured je namijenjen studentima:

- s oštećenjima vida
- s oštećenjima sluha
- s tjelesnim invaliditetom
- s višestrukim oštećenjima
- s kroničnim bolestima
- sa psihičkim poremećajima
- s teškoćama u učenju (disleksija, disgrafija i sl.)
- s ostalim zdravstvenim stanjima ili teškoćama koje mogu utjecati na tijek studija

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Uredom za studente s invaliditetom Sveučilišta u Zagrebu upravljaju

- prorektor za studente i studije
- Povjerenstvo za studente s invaliditetom Sveučilišta u Zagrebu
- stručni suradnik Ureda

Prema članku 7., stavak 2. Pravilnika o organizaciji i djelovanju Ureda za studente s invaliditetom Sveučilišta u Zagrebu, Povjerenstvo za studente s invaliditetom Sveučilišta u Zagrebu čine po jedan predstavnik svakoga vijeća područja, prorektor za studente i studije, predstavnik studenata s invaliditetom kojega predlaže Studentski zbor te predstavnik Studentskoga centra. Povjerenstvo je stručno tijelo sa zadaćom kreiranja planova i programa, prioriteta i aktivnosti Ureda. Imenovano je Odlukom Senata Sveučilišta u Zagrebu na 6. sjednici u 339. akademskoj godini (2007/2008.), održanoj 15. siječnja 2008. godine. Popis članova Povjerenstva dostupan je na internetskim stranicama Ureda za studente s invaliditetom³⁸.

Važnu ulogu u radu Ureda imaju:

- Koordinacija za studente s invaliditetom Sveučilišta u Zagrebu
Koordinaciju za studente s invaliditetom čine po jedan predstavnik studenata s invaliditetom sa svake od sastavnica Sveučilišta u Zagrebu. Koordinaciju imenuje rektor Sveučilišta u Zagrebu sa zadaćom iznošenja potreba, predlaganja aktivnosti i evaluacije učinjenoga.
- Koordinatorima za studente s invaliditetom na sastavnicama

Koordinatori za studente s invaliditetom poveznica su između studenata s invaliditetom te nastavnika i administrativnog osoblja na pojedinoj sastavnici i Ureda za studente s invaliditetom Sveučilišta u Zagrebu. Oni su kroz predavanja i radionice educirani te redovito informirani o svim aktivnostima i procedurama u svrhu osiguranja minimalnih standarda pristupačnosti svih sastavnica Sveučilišta u Zagrebu studentima s invaliditetom. Koordinator je ujedno i kontakt-osoba na fakultetu/akademiji kojoj se studenti mogu obratiti radi ostvarivanja svojih prava vezanih uz prilagodbu nastave i ispita te ostalih pitanja vezanih uz prava studenata s invaliditetom.

Kontakt:

Sveučilište u Zagrebu

Trg maršala Tita 14

099/4593-578

uredssi@unizg.hr

www.unizg.hr/uredssi/

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

studentima s invaliditetom također pruža potporu preko **Ureda za studente s invaliditetom**³⁹. Ured nastoji individualno posvetiti pažnju svakom studentu s invaliditetom s obzirom na specifične potrebe. Dolazni studenti preko Ureda za studente s invaliditetom mogu doći do svih alternativnih oblika pomoći i potpore koji su dostupni na razini udruga, lokalne samouprave i sl. Sastavnice su uglavnom prostorno pristupačne ili će to postati

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

preseljenjem u sveučilišni kampus (npr. Poljoprivredni fakultet, Odjel za biologiju i Odjel za kemiju). U okviru kampusa djeluje studentski restoran potpuno prilagođen studentima s invaliditetom.

Dodatne informacije

Ured za studente s invaliditetom Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

U akademskoj godini 2009/2010. s radom je započeo Ured za studente s invaliditetom Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku osnovan odlukom Senata Sveučilišta J. J. Strossmayera na sjednici 26. svibnja 2008. godine.

Slika 1. Na fotografiji je prikazana zgrada u kojoj je smješten Ured za studente s invaliditetom Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Oblici potpore
dolaznim
studentima
s invaliditetom
na hrvatskim
sveučilištima

Ured za studente s invaliditetom vode i koordiniraju

Prof. dr. sc. Drago Žagar, prorektor za nastavu i studente

Damir Španić, dipl. nov., stručni suradnik za studentska pitanja i studente s invaliditetom

Ured se nalazi u sveučilišnom kampusu u zgradi na uglu Hadrijanove i Svačićeve ulice, koju dijeli sa Studentskim zborom Sveučilišta J. J. Strossmayera.

Ured za studente s invaliditetom prije svega djeluje kao jedinstveni sveučilišni ured koji studentima s invaliditetom pruža informacije i potporu u prostorima ureda te nastoji rješavati specifične potrebe studenata s invaliditetom. Naravno, informacije mogu dobiti i svi oni koji su zainteresirani za studij, a nisu sigurni o svojim pravima i mogućnostima studiranja na odabranom fakultetu.

Studenti informacije mogu dobiti na licu mjesta, preko e-maila, telefona, letaka i brošura. Ured za studente s invaliditetom Sveučilišta J. J.

Strossmayera nastoji osigurati kvalitetniji pristup visokom obrazovanju kroz pristup zadovoljenju obrazovnih potreba studenata s invaliditetom i nastojanju povećanja njihova broja.

Ured svojim korisnicima jamči pravo na tajnost svih iznesenih podataka.

Vrijeme određeno za rad sa studentima

od ponedjeljka do petka 9.00 – 12.00

dspanic@unios.hr

<http://www.unios.hr/?g=1&i=21>

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

* Ured za studente s invaliditetom, Sveučilište u Rijeci,
<http://www.uredssi.uniri.hr/index.php/hr/>

** Sveučilišni savjetovanišni centar, Sveučilište u Rijeci,
<http://www.ssc.uniri.hr/>

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Oblici potpore
dolaznim
studentima
s invaliditetom
na hrvatskim
sveučilištima

Na **Sveučilištu u Splitu** potpora se planira kroz sustav osobne potpore studenata volontera (*buddy* program). Većina postojećih zgrada sastavnica (Sveučilišna knjižnica, Ekonomski fakultet, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje, Građevinsko-arhitektonski fakultet) prilagođena je studentima s motoričkim teškoćama. Zgrade u izgradnji poput Pomorskog fakulteta, Kemijsko-tehnološkog fakulteta i Prirodoslovno-matematičkog fakulteta uz ostalo predviđaju i upotrebu zvučnih signala za slabovidne te svjetlosnih signala za osobe oštećena sluha. Konačan rok postavljanja takvih uređaja u ovome trenutku nije poznat.

Na **Sveučilištu u Zadru** tijekom ovoga projekta ostvarila se suradnja između Sveučilišta i drugih institucija važnih za poboljšanje kvalitete života studenata kao primjerice Gradska knjižnica. Isto tako poboljšala se suradnja ureda unutar samog sveučilišta, primjerice Studentskog savjetovaništa, Ureda za osiguranje kvalitete, Odsjeka za knjižničarstvo i Studentskog zbora. Sve na sveučilištu mogu koristiti i studenti s invaliditetom koji su u međunarodnoj razmjeni.

Na **Sveučilištu u Rijeci** dodatnu potporu studentima s invaliditetom koji su u međunarodnoj razmjeni pruža Ured za studente s invaliditetom* koji je osnovan kao dio sveučilišnoga savjetovanišnog centra**.

Ured za studente s invaliditetom Sveučilišta u Rijeci (iz Letka za studente s invaliditetom⁴⁰)

Dostupnost obrazovanja na svim razinama pod jednakim uvjetima, bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, uključujući invaliditet, zajamčena je Ustavom Republike Hrvatske. Unatoč tomu, srednjoškolci s invaliditetom u manjoj se mjeri odlučuju za studiranje. Razlozi mogu biti različiti: od prostornih prepreka, vlastitih i stavova okoline o vještinama i sposobnostima osoba s invaliditetom, ali i neodgovarajućeg sustava potpore u kontekstu visokog obrazovanja. Kako bi se sadašnjim i budućim studentima s invaliditetom osigurali uvjeti za kvalitetno i jednako dostupno obrazovanje te uspješno studiranje, Sveučilište u Rijeci je u sklopu sveučilišnoga savjetovališnog centra osnovalo Ured za studente s invaliditetom. Ured preko svojih aktivnosti, osobnim kontaktom, telefonom ili elektroničkom poštom, pruža informacije, ali i izravnu pomoć i potporu pri rješavanju specifičnih potreba studenata sukladno vrsti invaliditeta.

Ured je namijenjen studentima:

- s oštećenjima vida
- s oštećenjima sluha
- s tjelesnim invaliditetom
- s višestrukim oštećenjima
- s kroničnim bolestima
- s ostalim zdravstvenim stanjima ili teškoćama koje mogu utjecati na tijek studija

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Oblici potpore
dolaznim
studentima
s invaliditetom
na hrvatskim
sveučilištima

Aktivnosti Ureda

- informiranje sadašnjih i potencijalnih studenata s invaliditetom te nastavnika
- osiguravanje prilagođenog pristupa za polaganje razredbenih ispita
- praćenje i unapređivanje kvalitete studiranja studenata s invaliditetom
- organizacija individualne pomoći
- organizacija prijevoza
- međunarodna suradnja i mobilnost studenata
- unapređivanje institucionalnog (nacionalnog i sveučilišnog) okvira koji omogućuje bolje uvjete studiranja za studente s invaliditetom

Radno vrijeme

ponedjeljak - petak, od 9 do 16 h

Sveučilišni kampus na Trsatu,

S. Krautzeka bb

051/228-878

www.uredssi.uniri.hr

uredssi@uniri.hr

Pomoć ostalih studenata pri lakšoj prilagodbi novoj sredini nudi i **Sveučilište u Dubrovniku**, čije su sve zgrade prostorno pristupačne. Aktivnosti se provode u partnerstvu s tijelima državne uprave, kao i ustanovama, organizacijama i udrugama koje djeluju u korist osoba s invaliditetom.

* podaci su dobiveni putem upitnika koji su popunjavali strani partneri na projektu

Primjer

Sveučilište u Gothenburgu, Švedska*

Švedskim se studentima savjetuje da što prije stupe u kontakt s koordinatorom za studente s invaliditetom sveučilišta na koje se prijavljuju. To se preporučuje i međunarodnim studentima kojima je potrebna akademska potpora, kako studentima u razmjeni, tako i slobodnjacima.

Sva sveučilišta i ostale visokoškolske ustanove nude akademsku potporu studentima s invaliditetom. Procjena o vrsti potpore koja je potrebna obavlja se individualno, uzimajući u obzir studentove sposobnosti i invaliditet u odnosu na plan i program odabranog studija.

Primjeri potpore:

- vođenje bilježaka od strane kolega studenata
- govorne knjige
- računalne aplikacije za pomoć pri pisanju ili čitanju
- alternativni oblici ispita o kojima odlučuje ispitivač

Potrebno je naglasiti da ne možemo pružiti pomoć oko prijevoza, tehničke opreme i pomagala te pomoći izvan samoga sveučilišta. Za tu je vrstu potpore ovlaštena Služba za socijalnu skrb općine u kojoj student stanuje. Student treba stupiti u kontakt s općinom prije nego što se prijavi na sveučilište. Za studente koji stanuju u središtu Göteborga kontakt-osoba je Camilla Hesselroth.

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Savjetujemo da stupite u kontakt s koordinatorom za studente s invaliditetom i/ili uredom za međunarodnu razmjenu svoga matičnog sveučilišta u vezi s mogućnostima dobivanja dodatnih sredstava u sklopu programa ERASMUS.

Također preporučujemo da se obratite studentskomu mentoru na odsjeku na koji dolazite i koordinatoru programa razmjene kako biste zajednički isplanirali vaš boravak na Sveučilištu u Göteborgu.

Je li vaše Sveučilište imalo iskustva s međunarodnom mobilnosti studenata s invaliditetom (odlazni i dolazni studenti)? Kakva su bila ta iskustva, koji su bili izazovi? Najveći izazov i za dolazne i za odlazne studente tiče se asistencije i prijevoza izvan sveučilišta. U Švedskoj sveučilište ne može pomoći studentu oko prijevoza, tehničke opreme, pomagala ili asistencije izvan samoga sveučilišta. Ta je potpora u ovlasti sustava socijalnog osiguranja općine u kojoj student stanuje. Kako bi mogao dobiti tu potporu, student mora imati boravišnu dozvolu u trajanju od najmanje jedne godine. To znači da je važno da se student prijavi za dodatnu potporu u sklopu programa ERASMUS jer će sam morati plaćati te dodatne troškove.

Kakav oblik pomoći i potpore vaše Sveučilište može ponuditi studentu s invaliditetom koji je u međunarodnoj mobilnosti (npr. smještaj, hrana, razni oblici asistencije, prevoditelji na znakovni jezik, informacije o alternativnim načinima osiguranja pomoći i potpore, kakva je prostorna pristupačnost)?

Nudimo potporu u obliku knjiga na CD-u, programa koji pretvaraju tekst u govor i obratno, alternativnih oblika ispita (o čemu odlučuje ispitivač) te studentske vršnjačke potpore, primjerice vođenje bilježaka na predavanjima.

Na koji način studenti s invaliditetom koji su zainteresirani doći na vaše Sveučilište mogu doći do informacija koje ste naveli u prethodnom pitanju?

Informacije su dostupne na mrežnim stranicama Sveučilišta:

<http://www.utbildning.gu.se/education/academic-life/student-services/students-with-disabilities/>

Kakva je suradnja vašeg Sveučilišta s drugim resursima u zajednici koji bi mogli pružiti alternativne oblike pomoći i potpore studentima s invaliditetom (npr. udruge, agencije, lokalna uprava i slično)?

Sveučilište surađuje s lokalnom samoupravom u segmentu socijalnog osiguranja te s različitim poduzećima koja nude asistenciju i usluge prijevoza.

Kontakti:

- koordinatorica za studente s invaliditetom: Lena Borg Melldahl
- kontakt-osoba za studente s disleksijom: Eva Johansson

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

* podaci su dobiveni putem upitnika koji su popunjavali strani partneri na projektu

Dobra praksa

Primjer Sveučilište u Aarhusu, Danska*

Koji službeni dokumenti na vašem Sveučilištu reguliraju međunarodnu mobilnost (npr. pravilnici)? Prihvat studenata na međunarodnoj razmjeni reguliran je u skladu s našim sporazumima o razmjeni (Nordlys/Nordplus, ERASMUS, bilateralni sporazumi s partnerskim sveučilištima). Kako bi sudjelovao u razmjeni, student mora biti upisan na jedno od partnerskih sveučilišta.

Ako student ne dolazi s jednog od partnerskih sveučilišta, može se prijaviti kao slobodnjak kako bi studirao na Sveučilištu u Aarhusu jedan ili dva semestra. **Informacije o zahtjevima** za slobodnjake mogu se naći ovdje:

<http://kandidat.au.dk/en/admission/applyasafreemover/>.

Moguće je i redovito upisati studij. Zahtjevi i **druge informacije** za redovite studente nalaze se ovdje: <http://kandidat.au.dk/en/admission/>.

Na koji način vaše Sveučilište oglašava informacije o međunarodnoj mobilnosti (npr. web-stranice, brošure, sajam stipendija)?

Glavna mrežna stranica o međunarodnoj mobilnosti nalazi se **ovdje**: <http://www.au.dk/ic>.

Tko je zadužen za međunarodnu mobilnost na razini Sveučilišta i na razini sastavnica/odsjeka/odjela (ima li svaka

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Oblici potpore
dolaznim
studentima
s invaliditetom
na hrvatskim
sveučilištima

sastavnica/odsjek/odjel osobu zaduženu za međunarodnu mobilnost)?

Međunarodna koordinatorica za dolazne studente u razmjeni: Helle Colding Seiersen, hcs@adm.au.dk, +45 8942 2321

Ured za upis studenata ima predstavnika za međunarodne studente: Anette Larsen, ala@adm.au.dk, +45 8942 1043

Je li vaše Sveučilište imalo iskustva s međunarodnom mobilnosti studenata s invaliditetom (odlazni i dolazni studenti)? Kakva su bila ta iskustva, koji su bili izazovi?

Od 2010. međunarodnim studentima s invaliditetom koji studiraju na Sveučilištu u Aarhusu nude se individualni programi potpore ukoliko je u našoj ovlasti da pružimo relevantni oblik potpore. Dosad smo pružili potporu trima studentima od ukupno petero koji su deklarirali invaliditet. Naša prva iskustva s potporom međunarodnim studentima s invaliditetom bila su vrlo dobra.

Osim toga, zna se dogoditi da studenti u međunarodnoj razmjeni zadobiju neko oštećenje ili shvate da imaju neke teškoće. Obično uspijemo pokrenuti program potpore koji funkcionira u skladu s namjerom.

Glavni izazovi: mislimo da na Sveučilištu u Aarhusu postoje međunarodni studenti kojima bi trebala biti pružena posebna potpora u skladu s danskim zakonima i kojima bismo vjerojatno mogli pomoći, ali koji ne znaju da ta potpora postoji ili koji je ne žele.

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Oblici potpore
dolaznim
studentima
s invaliditetom
na hrvatskim
sveučilištima

Prema danskim zakonima studenti s invaliditetom mogu dobiti potporu kad idu u odlaznu razmjenu. Uglavnom imamo iskustva s potporom studentima s disleksijom koji studiraju u inozemstvu u sklopu šestomjesečnog programa razmjene. Potpora je organizirana preko e-maila i Skypea i dobro funkcionira.

Rijetki su studenti koji se već služe potporom Centra za savjetovanje i potporu, a koji ne žele potporu u odlaznoj mobilnosti ako se odluče za studij u inozemstvu.

Rijetki su studenti koji se služe našom potporom i koji uspiju dobiti neki oblik potpore na sveučilištu na koje odu, a i to se obično financira iz Danske. To može predstavljati velik izazov studentima s oštećenjima sluha i vida, kao i ostalima. Nemamo dovoljno iskustva da bismo nešto više rekli o mogućnostima i izazovima.

Kakav oblik pomoći i potpore vaše Sveučilište može ponuditi studentu s invaliditetom koji je u međunarodnoj mobilnosti (npr. smještaj, hrana, razni oblici asistencije, predvoditelji na znakovni jezik, informacije o alternativnim načinima osiguranja pomoći i potpore, kakva je prostorna pristupačnost)?

Studenti iz druge zemlje članice EU-a koji su upisani u Sveučilište u Aarhusu pod uobičajenim uvjetima imaju pravo na potporu prema danskim zakonima.

Međunarodni studenti s dokumentiranim invaliditetom mogu primiti potporu Centra za

savjetovanje i potporu u okviru praktičnih oblika potpore za koje imamo ovlasti.

Što se tiče prostorne pristupačnosti, odgovornost imaju pojedine sastavnice. Što se tiče osobnih oblika potpore, osim onoga što se smatra relevantnim za studij, odgovornost ima lokalna samouprava u Aarhusu, tako da Sveučilište ne nudi pomoć ili savjetovanje u tom segmentu.

Na koji način studenti s invaliditetom koji su zainteresirani doći na vaše Sveučilište mogu doći do informacija koje ste naveli u prethodnom pitanju?

Centar za međunarodnu suradnju i Centar za savjetovanje i potporu pružaju **informacije na** svojim mrežnim stranicama (<http://dpu.dk/site.aspx?p=15708>), a imamo i koordinate s kojima međunarodni studenti mogu stupiti u vezu.

Kakva je suradnja vašeg Sveučilišta s drugim resursima u zajednici koji bi mogli pružiti alternative oblike pomoći i potpore studentima s invaliditetom (npr. udruge, agencije, lokalna uprava i slično)?

Studente upućujemo Studentskom savjetovalištu u Aarhusu (<http://www.studraadgiv.dk/Default.aspx?AreaID=58>). Također im kažemo komu se u lokalnoj samoupravi mogu obratiti u vezi s prijavama za osobnu asistenciju. No nemamo izravnu suradnju ni s kim u lokalnoj samoupravi.

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

* podaci su dobiveni putem upitnika koji su popunjavali strani partneri na projektu

Dobra praksa

Primjer

Sveučilište Strathclyde, Glasgow, Škotska*

Koji službeni dokumenti na vašem Sveučilištu reguliraju međunarodnu mobilnost (npr. pravilnici)? Postoji obrazac za program studentske razmjene koji pokriva pitanje reguliranja međunarodne mobilnosti i koji prilažemo u posebnom dokumentu. Međutim treba istaknuti da se to odnosi na studentsku razmjenu na diplomskoj razini, npr. ERASMUS za europske studente. To je program prema kojem postoji razmjena diplomskih studenata između sveučilišta s uravnoteženim brojem na svakom sveučilištu. Međunarodni studenti mogu doći i izvan programa ERASMUS. U oba je slučaja za njih zadužen **Ured za međunarodnu razmjenu:**

<http://www.strath.ac.uk/rio/>

Na koji način vaše Sveučilište oglašava informacije o međunarodnoj mobilnosti (npr. web-stranice, brošure, sajam stipendija)?

U vezi s **programom razmjene**, vidi:

<http://www.strath.ac.uk/rio/exchangestudyabroad/>

Tko je zadužen za međunarodnu mobilnost na razini Sveučilišta i na razini sastavnica/odsjeka /odjela (ima li svaka sastavnica/odsjek/odjel osobu zaduženu za međunarodnu mobilnost)?

Konkretna **imena i funkcije** zaduženih za

međunarodnu mobilnost na razini Sveučilišta i na

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Oblici potpore
dolaznim
studentima
s invaliditetom
na hrvatskim
sveučilištima

Dosadašnja
iskustva
s dolaznom
mobilnosti
studenata
s invaliditetom

razini sastavnica/odsjeka/odjela mogu se naći ovdje: <http://www.strath.ac.uk/rio/contact/>

Postoji i viši službenik za informacije i savjete studentima, koji radi u sklopu Službe za poboljšanje studentskog iskustva studiranja (trenutačno je to Melanie Fariss), a bavi se i međunarodnim studentima. Ekonomski fakultet ima osobu za studentsku razmjenu, a ostali fakulteti imaju kontakt-osobe kojima je to dio posla. Na Sveučilištu Strathclyde ERASMUS je decentraliziran i koordinatori na fakultetima time se bave u sklopu odbora za međunarodnu suradnju.

Je li vaše Sveučilište imalo iskustva s međunarodnom mobilnosti studenata s invaliditetom (odlazni i dolazni studenti)? Kakva su bila ta iskustva, koji su bili izazovi?

Imali smo nekoliko primjera koje vrijedi istaknuti:

- a. slijepi student koji je otišao na razmjenu u Sjevernu Ameriku
- b. studentica koja je išla na razmjenu u Španjolsku. Trebale su joj dvije osobe za asistenciju i bilo bi najlogičnije da to budu Španjolci, ali zbog financiranja iz ERASMUSA morali su biti Britanci. Obavljen je pripremni posjet kako bi se razmotrili problemi. Glavni izazov bilo je angažiranje asistenata, kao i činjenica da je Sveučilište moralo ispuniti zahtjeve navedene u britanskom Zakonu o diskriminaciji osoba s invaliditetom, premda je studentica bila u Španjolskoj.

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

MEĐUNARODNA MOBILNOST STUDENATA

**Oblici potpore
dolaznim
studentima
s invaliditetom
na hrvatskim
sveučilištima**

**Dosadašnja
iskustva
s dolaznom
mobilnosti
studenata
s invaliditetom**

Kakav oblik pomoći i potpore vaše Sveučilište može ponuditi studentu s invaliditetom koji je u međunarodnoj mobilnosti (npr. smještaj, hrana, razni oblici asistencije, predvoditelji na znakovni jezik, informacije o alternativnim načinima osiguranja pomoći i potpore, kakva je prostorna pristupačnost)?

Dolazni studenti s invaliditetom imaju ista prava kao i britanski. Premda im nisu dostupna sredstva Škotske agencije za studentske stipendije (SAAS), Sveučilište preuzima novčanu odgovornost za pristupačni smještaj i ono što studentima treba za studij, npr. za asistenciju, prevoditelje na znakovni jezik... Putne troškove i hranu Sveučilište obično ne pokriva.

Na koji način studenti s invaliditetom koji su zainteresirani doći na vaše Sveučilište mogu doći do informacija koje ste naveli u prethodnom pitanju?

Informacije koje su potrebne studentima s invaliditetom koji su zainteresirani doći na Sveučilište mogu dobiti s mrežnih stranica Službe za studente s invaliditetom:

<http://www.strath.ac.uk/disabilityservice/>

Kakva je suradnja vašeg Sveučilišta s drugim resursima u zajednici koji bi mogli pružiti alternativne oblike pomoći i potpore studentima s invaliditetom (npr. udruge, agencije, lokalna uprava i slično)?

Na mrežnim stranicama Službe za studente s invaliditetom piše kako usluge za studente s invaliditetom uključuju: "Povezivanje s drugim

agencijama koje mogu pružiti asistenciju koju bi studenti mogli trebati, kao što su usluge prevođenja na znakovni jezik, čitanje ili vodiči.”

Dosadašnja iskustva s dolaznom mobilnosti studenata s invaliditetom

U trenutku pisanja ovog priručnika jedino je **Sveučilište u Zagrebu** imalo iskustva s prihvatom studenata s težim oblicima invaliditeta.

Studentica s oštećenjima vida došla je sa Sveučilišta u Ljubljani na studij kroatistike na Filozofskome fakultetu preko programa CEEPUS u ljetnom semestru akademske godine 2008/2009. Prije dolaska javila se Uredu za studente s invaliditetom za pomoć oko organizacije osobne asistencije ili treninga mobilnosti.

Ured je uputio upit o mogućnostima dobivanja povećanoga iznosa stipendije za tu namjenu Uredu za međunarodnu suradnju, koji je upit preusmjerio Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa. Odgovor ovlaštene osobe u MZOŠ-u bio je neodređen i odnosio se na prava koja svi studenti imaju u okviru programa CEEPUS.

Studentici je stoga osiguran trening mobilnosti u suradnji s Udrugom za školovanje pasa vodiča i mobilitet. Usluga je studentici osigurana besplatno na temelju zamolbe Ureda za studente s

invaliditetom iako nije hrvatska državljanica. Studentica je tijekom boravka na Sveučilištu u Zagrebu trebala i prilagodbu literature, što joj je bilo omogućeno kroz projekte udruga koje se time bave. Povratna informacija od studentice o boravku na našem Sveučilištu bila je izuzetno pozitivna zahvaljujući potpori koju je dobila od Ureda za studente s invaliditetom i udruga.

Ostala hrvatska sveučilišta još nisu imala iskustva s međunarodnom mobilnosti studenata s invaliditetom.

Osobno iskustvo studentice Nine Zavašnik

studentska razmjena, Zagreb, 9. veljače – 2. lipnja 2009.

Zovem se Nina Zavašnik i za vrijeme studentske razmjene na Sveučilištu u Zagrebu bila sam apsolventica na Filozofskome fakultetu u Ljubljani, studijski smjer Njemački jezik i književnost te Hrvatski, srpski i makedonski jezik s književnostima. Kao svaki budući prevoditelj, imala sam želju provesti semestar u jednoj od zemalja čiji jezik studiram, pogotovo zato što je to danas za jezičare gotovo neophodno. Ali moja prepreka je u tome što ne vidim, zbog čega sam često gubila prilike (stipendije, ljetni seminari, ljetne škole...) i na što sam se trebala naviknuti, a s druge strane sam ih tražila na vlastiti trošak.

Krajem svibnja 2008. Odsjek za slavistiku, kao i svake godine, objavio je natječaj CEEPUS stipendija za akademsku godinu 2008/2009. Za Sveučilište u Zagrebu bila je na raspolaganju samo jedna stipendija od dva mjeseca, a zanimanje za Zagreb na Odsjeku je uvijek bilo najveće. Prije nego što sam se prijavila raspitala sam se kod kolege u Zagrebu kakvi su uvjeti za studij za osobe s invaliditetom (od svih sveučilišta bivše zajedničke države i Bugarske koji su se nalazili na popisu činilo mi se da će za studente s invaliditetom Sveučilište u Zagrebu imati najbolje uvjete), konkretnih informacija nisam imala, ali sam se svejedno odlučila kandidirati. Kako je moja mama tada još vodila grupu za samopomoć roditelja slijepa i slabovidne djece, do nas su došle informacije o tome kako se na Sveučilištu u Zagrebu uvjeti za osobe s invaliditetom brzo mijenjaju. Možda mi je i to bio poticaj.

Redovno polaganje studijskih godina, visoki prosjek i motivacijsko pismo donijeli su odgovor koordinatorice "stipendija za Zagreb je vaša". Tomu se stvarno nisam nadala. Ali sad je trebalo početi s organizacijom. Kao prvo, trebala sam odrediti vrijeme boravka i odlučila sam se za veljaču 2009. kako bih imala dovoljno vremena za organizaciju ako stvari ne bi išle glatko. U početku sam si pomogla informacijama koje mi je dao kolega. Kontaktirala sam gospodina u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa ovlaštenog za područje međunarodnih studentskih razmjena, objasnila svoju situaciju te zamolila za smještaj u studentskom domu Cvjetno naselje koje mi je preporučio kolega

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Dosadašnja
iskustva
s dolaznom
mobilnosti
studenata
s invaliditetom

jer odande se najbrže može stići do fakulteta. Također sam kontaktirala Ured za studente s invaliditetom (u okviru našeg sveučilišta tako nešto ne postoji, tako da je to opet bio prijedlog kolege). Trebala sam riješiti još jednu veliku, možda najveću dilemu – mobilitet. Naime ako želim pohadati kolegije na fakultetu te aktivno proživjeti vrijeme studijske razmjene u Zagrebu, trebam obvezno naučiti određene putove. Oko toga mi je pomogla Mirjana Zubak iz Ureda za studente s invaliditetom koja mi je dogovorila trening mobiliteta u Udruzi za školovanje pasa vođača i mobilitet te mi prosljedila sve potrebne kontakte da sam mogla dalje dogovoriti stvari. Iznenadilo me to što nitko nije komplicirao, nego se za svaku stvar tražilo najbolje rješenje, izgledalo mi je da su ljudi upućeni u problematiku osoba s invaliditetom i nitko mi nije davao osjećaj da ću svojim boravkom u Hrvatskoj za određene stvari uskratiti hrvatske studente s invaliditetom. Znači problemi su se vrlo brzo riješili i uopće mi nije trebalo toliko vremena rezerve. S obzirom na to da smo kod kuće pretpostavljali da će stvari u Zagrebu biti na razini Ljubljane ili možda malo manje od toga, moji su roditelji rekli da se ne brinem jer ako mi nešto bude trebalo, za dva i pol sata mogu doći k meni, a u najgorem slučaju mogu vratiti stipendiju i vratiti se kući. Ali ništa od toga nije bilo potrebno.

Kad je krenula stipendija i kad sam došla u Zagreb, bez obzira na sve prethodno skupljene informacije, nije sve išlo kako treba. Zakompliciralo se oko priključivanja interneta i tramvajske karte. U početku je izgledalo da problemima nema kraja, ali nakon dva dana uspjelo mi je riješiti ih uz pomoć

prijateljice Martine. Trening mobiliteta počeo mi je drugi dan nakon dolaska u Zagreb, a dok nisam naučila put do fakulteta, na nastavu me pratila prijateljica. Nakon dva tjedna boravka u Zagrebu, kad su mi se počele skupljati stvari za skeniranje, kontaktirala sam Udrugu "Zamisli" (kontakt sam dobila u Uredu za studente s invaliditetom) gdje su mi do kraja stipendije skenirali nekoliko knjiga, rječnika i ostalih materijala. S obzirom na to da sam bila studentica na razmjeni, imala sam osjećaj da se ne smijem previše uključivati u aktivnosti udruge – taj sam osjećaj donijela sa sobom. Iznenadilo me što ljudi u tim udrugama osobe s invaliditetom smatraju ravnopravnima te im je cilj pomoći im kako bi došli do studijskih uspjeha i samostalnog života, a nema nikakvog nabijanja osjećaja nemoćne osobe koja treba ljudima biti vječito zahvalna na mrvicama pažnje i pomoći, ne onoga što joj treba, nego onoga što joj je netko voljan dati. Također me iznenadila otvorenost ljudi na ulici – netko je s njima pošteno radio.

Pomoć roditelja nije mi bila potrebna i produžila sam stipendiju za još dva mjeseca. U Udruzi za školovanje pasa vodiča i mobilitet imala sam priliku upoznati se sa psima vodičima (i trenutačno sam u prijenosu s jednim takvim psom koji je školovan u Mariboru), u udruzi "Zamisli" bile su mi skenirane knjige koje su mi trebale za vrijeme mog studija u Ljubljani, ali mi vrijeme nije dopuštalo da ih skeniram (u Sloveniji se student s invaliditetom mora o svemu brinuti sam). Zapravo sam u Zagrebu za vrijeme studijske razmjene imala više potpore i time samostalnosti (mobilitet) te dostupniji studij

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Dosadašnja
iskustva
s dolaznom
mobilnosti
studenata
s invaliditetom

Suradnja sa
zajednicom

(digitalizacija literature) nego na matičnome fakultetu. Željela bih da se ta dobra praksa što prije preseli i na moje bivše matično sveučilište.

Trenutačno sam studentica na doktorskom studiju sveučilišta Karl-Franzens Universität u Grazu u Austriji gdje ima još više dobre prakse s osobama s invaliditetom, ali ako mogu usporediti iskustva iz Hrvatske i Austrije te ako si dopustim prognozirati, Hrvatska je na dobrom putu da prilično brzo postane dostupna osobama s invaliditetom na razini Austrije.

Na samome kraju htjela bih iznijeti nekoliko stvari za koje mislim da bi bile potrebne za još bolji boravak studenata s invaliditetom u Hrvatskoj:

- za osobe s invaliditetom koje imaju namjeru određeno vrijeme boraviti na jednom od hrvatskih sveučilišta bilo bi potrebno uvesti studente tutore koji bi sa studentom s invaliditetom uspostavili kontakt prije njegova dolaska u Hrvatsku, dočekali ga na stanici te mu pomogli oko rješavanja administracije (odlazak u MZOŠ po iksicu, sređivanje stvari na fakultetu...). Kod mene nije bio problem jer nisam došla izdaleka i jer koliko-toliko znam hrvatski, ali pretpostavljam da neće svatko doći s pratnjom. Ukoliko bi bilo potrebno, student tutor (ili netko drugi) mogao bi studentu s invaliditetom pomoći u uključivanju u društvo.
- ako se radi o osobi koja se kreće uz pomoć invalidskih kolica, treba provjeriti tko će joj nuditi potrebnu njegu i pomoć u domu
- treba riješiti pitanje tko će snositi troškove njege

za osobe koje se kreću uz pomoć invalidskih kolica, treninga mobiliteta za slijepu te prevođenja na znakovni jezik za gluhe osobe ako stipendija ne uključuje dodatna financijska sredstva za potrebe osoba s invaliditetom (npr. CEEPUS stipendija)

- trebalo bi riješiti pratnju slijepih osoba do potrebnih lokacija izvan studijskih obveza (npr. željeznička stanica, liječnik, trgovina...), pogotovo ako je osoba na razmjeni kraće vrijeme i nije naučila sve putove

Zahvaljujem Udruzi za školovanje pasa vodiča i mobilitet na besplatnom treningu mobiliteta.

Suradnja sa zajednicom

U pripremi pisanja ovog priručnika zamolili smo sva hrvatska sveučilišta, odnosno koordinate ovog projekta na sveučilištima*, da izvijeste o tome kakva je njihova suradnja s drugim resursima u zajednici koji bi mogli pružiti alternativne oblike pomoći i potpore studentima s invaliditetom koji dolaze na međunarodnu mobilnost u našu zemlju. Naime praksa je nekih zemalja da koriste resurse u zajednici poput udruga, agencija ili lokalne uprave kako bi omogućili potrebnu pomoć i potporu studentima s invaliditetom ukoliko njihovi resursi nisu dovoljni.

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Sveučilište u Zagrebu izvijestilo je kako je suradnja dobra te kako se veći dio aktivnosti, koje Ured za studente s invaliditetom ne može samostalno provoditi zbog nedostatka resursa, provodi u suradnji s udrugama. Suradnja se ostvaruje kroz organizaciju raznih oblika asistencije, prevoditelja na znakovni jezik, osobne asistencije ili treninga mobilnosti, stavljanja literature na alternativne medije i slično.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku izvijestilo je kako se suradnja ostvaruje kroz Ured za studente s invaliditetom i to s udrugama koje rade s mladima s invaliditetom, ali i udrugama koje rad usmjeruju u humanitarno djelovanje, te s lokalnom samoupravom. Suradnja je kvalitetna i komunikacijski kanali trajno su otvoreni. Sveučilište je otvoreno za sve vrste suradnje i nema nikakvih prepreka tomu da strani studenti s invaliditetom u međunarodnoj mobilnosti preko Ureda za studente s invaliditetom dođu do svih alternativnih oblika pomoći i potpore koji su dostupni na razini udruga, lokalne samouprave i slično.

Sveučilište u Splitu izvještava kako dosada nisu imali studente s invaliditetom u međunarodnoj razmjeni, no da će se u budućnosti, ukoliko bude potrebno, više usmjeriti na suradnju s udrugama kako bi se studentima s invaliditetom osigurala potrebna pomoć i potpora.

Sveučilište u Dubrovniku izvještava kako u gradu postoji nekoliko udruga koje pružaju pomoć i

potporu osobama s invaliditetom te kako Grad Dubrovnik kontinuirano provodi niz mjera za pomoć osobama s invaliditetom kroz svoj socijalni program. Cilj je uspostaviti učinkovit i odgovoran sustav cjelovite skrbi o osobama s invaliditetom preko mjera i aktivnosti koje se provode u partnerstvu s tijelima državne uprave, ustanovama, organizacijama i udrugama koje djeluju isključivo u korist osoba s invaliditetom.

Koordinatori ovoga projekta na ostalim sveučilištima ne navode da se služe resursima u zajednici ili izvještavaju da je suradnja, po njihovu saznanju, slaba.

Kao što je vidljivo, suradnja s resursima u zajednici na nekim je sveučilištima bolja, a na nekim slabija. Nemoguće je ne primijetiti kako dva sveučilišta koja imaju Ured za studente s invaliditetom izvještavaju o dobroj suradnji s resursima u lokalnoj zajednici. Vjerojatno se radi o usmjerenosti Ureda na rješavanje pitanja studenata s invaliditetom općenito, što vrlo često iziskuje suradnju s drugim resursima u zajednici. Preporuka bi bila jače povezivanje sveučilišta s udrugama, agencijama i lokalnom upravom u zajednici kako bi se, s jedne strane, izjednačile mogućnosti za visokoškolsko obrazovanje svim studentima, a s druge strane, omogućila dolazna međunarodna mobilnost studenata s invaliditetom na naša sveučilišta.

KORISNI
PRAKTIČNI
SAVJETI

U ovome poglavlju navode se neki praktični savjeti i/ili kreativne ideje koje bi mogle koristiti osobama s invaliditetom tijekom sudjelovanja u međunarodnom programu razmjene studenata. U kratkom pregledu korisnih informacija naći će se savjeti za studente s invaliditetom, koordinatore za međunarodnu suradnju, osoblje koje je uključeno u program razmjene, ostale studente i sve druge zainteresirane.

Važno je napomenuti da se neki od navedenih praktičnih savjeta odnose na studente koji odlaze na međunarodnu razmjenu, a neki od njih odnose se na načine kako pripremiti uvjete za studente s invaliditetom koji dolaze na naša sveučilišta.

Upravo je tako potrebno prići ovim informacijama:

- razmatrati ih iz perspektive **matične institucije** koja pruža pomoć i potporu studentu s invaliditetom da se kvalitetno pripremi za odlazak na međunarodnu mobilnost
- razmatrati ih iz perspektive **institucije domaćina** na kojoj student s invaliditetom želi ostvariti međunarodnu mobilnost (npr. koja se pitanja mogu očekivati, koje će prilagodbe biti potrebne).

Korisni savjeti

Pri planiranju odlaska na međunarodnu razmjenu važno je uzeti u obzir sljedeće:

- Planirati unaprijed. Nemoguće je predvidjeti sve,

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

ali detaljni plan znatno će olakšati putovanje. Važno je prikupiti sve informacije prije puta i stupiti u kontakt s osobljem u instituciji domaćinu kako bi se saznali svi podaci o smještaju i mogućnostima prilagodbe.

- Potrebna je fleksibilnost. Boravak u inozemstvu zahtijeva sposobnost prilagođavanja u jednakoj mjeri osoba s invaliditetom kao i osoba bez invaliditeta. Život u drugoj kulturi donosi nove izazove, kao i različite standarde i mogućnosti.
- Važno je obavijestiti ovlaštenu ured i osoblje o medicinskom stanju studenta s invaliditetom koji dolazi na razmjenu kako bi se osigurala pomoć i potpora koja je potrebna.

Pri razmišljanju i dogovaranju mogućnosti međunarodne razmjene studenata s invaliditetom važno je dobiti što više informacija od institucije domaćina, kako o uvjetima na sveučilištu na kojem se ostvaruje mobilnost, tako i o uvjetima u zemlji institucije domaćina. Slijedi popis nekih općih pitanja kojima je moguće prikupiti informacije te o kojima je potrebno razmisliti⁴¹:

- Je li tehnologija koju koristi student u svojoj sredini dostupna i u zemlji koju želi posjetiti? Ako jest, je li omogućen pristup? Ako nije, na koje je još načine moguće osigurati sve što je potrebno?
- Koju dokumentaciju student treba imati kako bi se osiguralo sve što je potrebno?
- Ako postoji potreba za pomagačem u učenju ili dodatnim pogodnostima, tko će to financirati?
- Postoji li kontakt-osoba koja je upoznata s

potrebama studenata s invaliditetom?

- Komu se student može obratiti ako se nađe u situaciji da mu je uskraćena pomoć ili nije osigurano sve što je bilo obećano?
- Ima li institucija domaćin profesionalnu službu za studente s invaliditetom ili možda neki neformalni oblik potpore studentima na razmjeni?
- Ako postoji potreba za potporom na području psihičkog zdravlja, koji su oblici pomoći i potpore dostupni u zajednici gdje se nalazi sveučilište i/ili kao dio programa na koji se student želi upisati?
- Kakav je odnos/kultura prema osobama s invaliditetom u zemlji u koju se želi ići? Hoće li student biti izložen diskriminaciji? Kako će se student/ica nositi s mogućom diskriminacijom ili socijalnim teškoćama s kojima se može susresti?

Slijedi nekoliko poglavlja o pitanjima koja su, više ili manje, važna za sve studente s invaliditetom – o smještaju studenata s invaliditetom, korištenju zdravstvenih usluga, lijekova, korištenju psa vodiča i putovanju zrakoplovom.

Smještaj studenata s invaliditetom

Podrazumijeva se da će smještaj u kojem će boraviti osoba s invaliditetom biti individualiziran i prilagođen svakom pojedincu i njegovim potrebama. Ostvarivanje potreba svakog pojedinca

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

je specifično i jedinstveno i ne mogu se primijeniti ista pravila i uvjeti za sve. Osobe s iskustvom u radu sa studentima s invaliditetom definirale su neke ključne smjernice koje mogu pomoći u osiguravanju kvalitete programa, života i školovanja u drugoj zemlji. Ovo su neki njihovi savjeti (Sygall & Lewis, 2006):

- Važno je upoznati pojedinca. Studenti s invaliditetom imaju različite ciljeve i načine zadovoljavanja svojih potreba i želja. Neki studenti s invaliditetom ne trebaju nikakve posebne uvjete. Neučinkovito je, a i nezakonito, odlučivati umjesto nekoga ili donositi zaključke o nečijim potrebama na temelju pretpostavki o njegovim teškoćama.
- Planiranje unaprijed ključno je za uspjeh međunarodne mobilnosti i snalaženje u novoj sredini. Teškoće nekih studenta s invaliditetom mogu biti takve da prilagodba može trajati mjesecima, a za druge se teškoće prilagodba može učiniti vrlo brzo. Zato je važno početi planirati što prije.
- Vrlo je važna komunikacija ureda ili koordinatora iz matične zemlje studenta i ureda ili koordinatora iz zemlje domaćina. Važno je znati kakve uvjete student ima u svojoj zemlji i pokušati mu omogućiti iste ili slične uvjete, ovisno o mogućnostima.
- Dobro je savjetovati studentu s invaliditetom da napravi detaljni popis dnevnih aktivnosti i naznači kako njegov invaliditet utječe na pojedine aktivnosti. Primjerice, ako u svojoj zemlji ima osobnog asistenta za pomoć, kakve su mu obveze i hoće li te zadatke preuzeti neka nova osoba u

stranoj zemlji? Student bi trebao imati svu potrebnu dokumentaciju o svome stanju ako se traži osiguravanje prikladnog smještaja.

- Prije dolaska sudionika studentske razmjene bilo bi poželjno da se koordinator osobno upozna s prostorom gdje će student biti smješten kako bi procijenio je li prostor adekvatan te kako bi bolje mogao reagirati na moguće daljnje potrebne prilagodbe. Pri procjeni može zatražiti pomoć osobe sa sličnim teškoćama jer će dobiti bolji uvid.
- Potrebno je planirati kontakte/posjete studentu s invaliditetom tijekom programa međunarodne mobilnosti zbog procjene adekvatnosti smještaja (jesu li učinjene promjene i prilagodbe zadovoljavajuće).

Uz navedeno, a s obzirom na prirodu invaliditeta, potrebno je još obratiti pažnju na sljedeće:

- Postoji li dizalo ili rampa u blizini prostora koje će student s invaliditetom koristiti?
- Je li teren između stanice javnog prijevoza i mjesta gdje je student smješten strm ili neravan?
- Jesu li vozila javnog prijevoza prilagođena osobama s invaliditetom?

Bilo bi dobro kontaktirati davatelje usluga javnog prijevoza i raspitati se o mogućnostima koje su ponuđene osobama s invaliditetom. Osobe koje su slijepe potrebno je detaljno uputiti i informirati o dnevnim rutama javnog prijevoza (autobus, tramvaj i dr.). U slučaju da je javni prijevoz nedostupan, dobro je provjeriti postoje li resursi u zajednici (npr. udruge) koje mogu pomoći oko transporta ili postoji li mogućnost uključivanja studenata volontera.

Liječnička pomoć

Ako je potrebna liječnička pomoć dok je student u stranoj zemlji, bilo bi dobro provjeriti unaprijed sa savjetnikom/koordinatorom u instituciji domaćinu kakve su liječničke i medicinske usluge dostupne. Ako je moguće, bilo bi dobro uputiti studenta da stupi u kontakt s dostupnim liječnikom prije dolaska kako bi dobio što više informacija o uslugama i načinu plaćanja.

Dodatne informacije

Zdravstveno osiguranje

Uvjeti osiguranja razlikuju se od zemlje do zemlje i prije polaska važno je dobiti što više informacija. Ovo su neka od pitanja koja se često postavljaju prije putovanja u drugu zemlju:

Ima li liječnik u zemlji domaćinu pristup medicinskim podacima studenta s invaliditetom i može li, ako je potrebno, kontaktirati studentova liječnika primarne zaštite?

Za osobe sa zdravstvenim problemima, kao što su epilepsija, lupus, dijabetes, alergije i slično, neke mrežne stranice nude mogućnost učitavanja zdravstvenog kartona sa svim potrebnim podacima tako da svaka ovlaštena osoba može u bilo kojem trenutku pristupiti tim podacima. Potrebno je provjeriti mogućnosti u zemlji u koju student odlazi.

Koje su opcije zdravstvenog osiguranja dostupne studentima koji se prijavljuju izravno stranom sveučilištu?

Studenti koji se prijavljuju izravno stranom sveučilištu trebali bi se raspitati na sveučilištu na koje dolaze o pokrivanju troškova osiguranja. Moguće je da će imati pravo na iste zdravstvene usluge kao i domaći studenti, ali možda će neke usluge morati dodatno plaćati. Studenti s invaliditetom trebali bi se unaprijed dobro raspitati jer se pravila mogu znatno razlikovati. Sygall i Lewis, 2006

S obzirom na to da su pravila oko zdravstvenog osiguranja složena, važno je kontaktirati službu/ured za međunarodnu suradnju na sveučilištu i/ili nositelja programa i raspitati se o zahtjevima koje u vezi sa zdravstvenim osiguranjem postoje u sklopu svakoga pojedinog programa međunarodne mobilnosti studenata.

Lijekovi

Ako student uzima lijekove, potrebno se raspitati je li određeni lijek legalan i dostupan u zemlji domaćinu i je li moguće ponijeti zalihe lijeka koje će koristiti do kraja boravka u toj zemlji.

Preporučljivo je kontaktirati konzulat ili veleposlanstvo svoje zemlje u zemlji domaćinu i raspitati se o statusu lijeka koji je potreban i kakva je procedura za unošenje lijeka u zemlju.

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Studenti koji uzimaju lijekove trebali bi na vrijeme dobiti što više informacija o liječniku, dostupnosti lijekova i zdravstvene skrbi u zemlji u koju dolaze. Ovo su neka pitanja koja bi trebalo uzeti u obzir (Sygall i Lewis, 2006):

1. Koje je generičko ime lijeka? Ovo je važno jer isti lijekovi na tržištu mogu biti dostupni pod različitim imenima.
2. Je li potreban recept za taj lijek?
3. Je li lijek dostupan u istoj dozi kao u matičnoj zemlji? Jesu li mjerne jedinice jednake? Ako nisu, potrebno je saznati koja je doza potrebna prema drukčijim mjernim jedinicama.
4. Postoji li rezervni plan ako iz nekog razloga student ostane bez lijekova?
5. Ako lijek nije dopušten u zemlji u kojoj se ostvaruje međunarodna mobilnost, je li poznato koji je zamjenski lijek?
6. Koja je dokumentacija potrebna za prenošenje lijeka preko granice?
7. Tko može prevesti recept na jezik zemlje domaćina koristeći ispravnu medicinsku terminologiju?
8. Primaju li lokalne ljekarne recepte stranih liječnika?
9. Koja je cijena lijeka u zemlji domaćinu? Pokriva li osiguranje troškove kupnje lijeka?
10. Ako je potrebno držati lijek na suhom i hladnome mjestu, postoji li pristup hladnjaku u zrakoplovu ili prostoru u kojem je student smješten?

Korištenje psa vodiča

Osobe s invaliditetom koriste životinje za pomoć u različitim situacijama i iz različitih razloga: pomoć pri kretanju (za osobe s oštećenjima vida), potporu (za osobe sa psihičkim teškoćama), pomoć kod auditivnih podražaja (za osobe s oštećenjima sluha), pomoć pri kretanju (za osobe s motoričkim poremećajima). Neke slijepi i slabovidne osobe za pomoć pri kretanju i putovanjima koriste pse vodiče.

Slijedi nekoliko savjeta koji mogu pomoći u pripremi međunarodne mobilnosti ako student s invaliditetom pri kretanju koristi psa vodiča (Sygall i Lewis, 2006):

- Potrebno je kontaktirati konzulat ili veleposlanstvo svoje zemlje u zemlji domaćinu i raspitati se o pravilima koja se odnose na putovanje sa servisnim životinjama; neke zemlje imaju stroga pravila o karanteni, ali moguće je i da postoje iznimke ako je riječ o životinjama koje pomažu osobama s invaliditetom.
- Preporučljivo je kontaktirati udruge ili organizacije koje okupljaju pse vodiče u zemlji u koju student dolazi i raspitati se o kulturološkim razlikama ili stavovima u prihvaćanju pasa vodiča i pravnoj regulativi pojedine države.
- Potrebno je saznati što je od dokumenata potrebno imati u zemlji u koju student odlazi i napomenuti studentu s invaliditetom koji koristi psa vodiča da uvijek sa sobom nosi službeni dokument koji potvrđuje da je njegov pas

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

KORISNI
PRAKTIČNI
SAVJETI

Korištenje
psa vodiča

Putovanje
zrakoplovom
i zračne luke

obučeni pas vodič te da je pas zdrav i cijepljen (dokument potpisan od strane veterinara, poželjno sa što novijim datumom); neke zemlje traže da se dokumenti ovjere u konzulatu prije odlaska na putovanje ili da veterinar bude ovlašten davatelj takvih usluga.

- Bilo bi korisno staviti naljepnicu ili natpis na pseću opremu, primjerice: PAS VODIČ, napisano čitko i vidljivo.
- Bilo bi korisno uputiti studenta da nauči nekoliko riječi na jeziku zemlje u koju odlazi tako da može objasniti zašto mu je potreban pas vodič.
- I na kraju, potrebno je napomenuti studentu da bude obziran kad odlazi na mjesta na kojima ljudi nisu navikli na pse vodiče te da ima na umu da i psu treba vremena da se prilagodi na novu sredinu, na drukčije prepreke na pločniku, drugi jezik, mirise, vodu, hranu, itd.

Dodatne informacije

Studentska viza

Studenti su dužni sami zatražiti vizu za boravak u inozemstvu u svrhu studiranja. Student zahtjev za vizu, uza svu ostalu potrebnu dokumentaciju koju konzularni ured zahtijeva, predaje ovlaštenomu konzularnom uredu u Republici Hrvatskoj nakon primanja prihvatnoga pisma s inozemnog sveučilišta.

Popis stranih diplomatskih misija i konzularnih ureda u Republici Hrvatskoj dostupan je na stranicama Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija, <http://www.mvpei.hr>

Putovanje zrakoplovom i zračne luke

Pravila i zakoni koje se odnose na zračni prijevoz sadrže i informacije vezane uz putovanja osoba s invaliditetom kojima se jamče jednaki uvjeti kao i svim drugim putnicima. Europsko zajedničko zrakoplovno područje⁴² (ECAA), kojeg je i Republika Hrvatska partner, donijelo je 2003. godine Pravilnik o zračnom prometu⁴³, u kojem se u članku 5., naslovljenom Prijevoz putnika s ograničenom mobilnošću, navodi: "Određeni putnici na osnovi svojih fizičkih, mentalnih ili medicinskih "stanja" zahtijevaju posebne pogodnosti u odnosu na infrastrukturu zračne luke te adekvatnu pomoć primjenjujući načela jednakih prava na nesmetan pristup za sve korisnike zračnog prijevoza."

Brojnim pravilnicima i zakonima uređena su prava osoba s invaliditetom tijekom putovanja. Evo nekih od njih:

- Osobe oštećena sluha i vida imaju prednost na šalteru za registraciju putnika.
- Pri čekanju na registraciju djelatnik bi trebao ispratiti osobu do službe za doček i zemaljske domaćice.

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

- Osobe s teškoćama u kretanju kao i putnici na nosilima imaju prednost pri registraciji i osiguranu pratnju do izlaza gdje ih se sanitetskim vozilom "liftomobilom" ukrcava u zrakoplov.
- Sve međunarodne zračne luke i prijevoznici dužni su osigurati dovoljno pomoćne opreme i pružiti adekvatnu pomoć.
- Osoba koja ima svoja kolica može izabrati želi li svojim kolicima ići do ulaza u zrakoplov i ostaviti ih na ulazu zrakoplova ili ih može prijaviti kao prtljagu, a u zrakoplovu koristiti druga kolica.
- ECAA preporučuje svojim zemljama članicama i prijevoznicima da dopuste psima vodičima slijepih osoba ulaz i boravak u zrakoplovu, pod uvjetima koje same odrede.

Korisni savjeti

Priprema putovanja zrakoplovom

Kartu za let dobro je kupiti unaprijed i pritom naglasiti:

- tip teškoće i opremu koja se koristi – štap, štake, invalidska ručna ili električna kolica
- posebne prehrambene navike ili potrebu za pomoći pri hranjenju ako postoji; osoblje u zrakoplovu nije dužno pomagati prilikom hranjenja, ali može pomoći otvoriti porcije hrane
- putuje li se u pratnji medicinske sestre ili pomoćnika

KORISNI
PRAKTIČNI
SAVJETI

Putovanje
zrakoplovom
i zračne luke

Studenti s invaliditetom moraju proći sve sigurnosne mjere u istom opsegu kao i svi drugi putnici. Ako neki pomoćni uređaj može proći sigurnosne provjere bez gašenja, ne mora biti predmet daljnje obrade. Službenik može pregledati pomoćni uređaj ako sumnja da bi mogao sadržavati oružje ili druge zabranjene predmete.

Studenti s teškoćama u kretanju često se susreću s problemima prilikom putovanja zrakoplovom zbog nepristupačnosti prostora kao i zbog manjka prostora. Ako osoba ima teškoća s kretanjem, osoblje zrakoplova pomoći će premjestiti osobu iz kolica na sjedalo. Pojedinaac može uputiti osoblje i objasniti im način na koji mu mogu pomoći tijekom ukrcavanja.

Većina zračnih luka putnicima s teškoćama kretanja osigurava prednost pri registraciji te pomoć pri ukrcavanju na zrakoplov⁴⁴.

Slika 2. Fotografija prikazuje studenta s invaliditetom i njegova osobnog asistenta prilikom registracije u zračnoj luci.

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Pakiranje

Zadnji je korak u pripremi odlaska na međunarodnu mobilnost pakiranje koje bi trebalo biti pomno razrađen proces. Uvijek je potrebno voditi računa o dovoljnoj zalihi lijekova, potrepština ili ostalih stvari koje student s invaliditetom često koristi. Važno je u ručnu prtljagu staviti neophodne lijekove i/ili medicinski pribor (npr. inhalator, injekcije) kako bi ih student imao uz sebe u slučaju gubitka prtljage.

Sljedeći popis sastavljen je prema savjetima i informacijama osoba s invaliditetom koje su već putovale u inozemstvo na duže vrijeme i može biti koristan za pripremu putovanja. Sa sobom je preporučljivo ponijeti:

- rezervne dijelove za kolica ili drugu opremu koja se koristi
- alat za održavanje i popravak kolica ili druge opreme koja se koristi
- baterije za slušne aparate ili drugu opremu koja se koristi
- rasklopiv stolac, za slučaj da treba dugo stajati ili ako prostor nije prilagođen osobama s invaliditetom
- papirnatu ili plastičnu masku za zaštitu od prašine ili virusa
- medicinsku dokumentaciju ili pismo liječnika prevedeno na jezik zemlje u koju se odlazi
- dovoljnu zalihu lijekova koji se redovito uzimaju - količina koja se redovito uzima i dodatne zalihe

KORISNI
PRAKTIČNI
SAVJETI

Putovanje
zrakoplovom
i zračne luke

Oštećenja vida
(sljepoća
i slabovidnost)

za slučaj da je potrebno uzeti veću dozu ili ako se lijek izgubi

- recepte za sve lijekove i lijekove za hitne slučajeve
- popis lijekova i njihovih generičkih naziva (liječnici u drugim zemljama možda ne prepoznaju tržišne nazive)
- adaptere za električnu energiju ili produžne kabele za elektroničku opremu koja se koristi
- rječnik znakovnog ili stranog jezika

Sygall i Lewis, 2006

Kao što je više puta istaknuto, važno je što više informacija pružiti i dobiti unaprijed, prije odlaska/dolaska u stranu zemlju jer će to biti vrlo korisno i studentima s invaliditetom i organizatorima programa razmjene kako bi na vrijeme osigurali sve što je potrebno. Ovisno o vrsti poremećaja ili teškoće, postoje neka pitanja na koja treba obratiti pažnju prije odlaska na drugu instituciju.

Oštećenja vida (sljepoća i slabovidnost)

Slijepi i slabovidne osobe koriste specifičnu asistivnu tehnologiju. Ovisno o potrebama, slijepi studenti mogu koristiti elektronička pomagala (računalo za slijepi) ili različita softverska rješenja (govorne programe). Slabovidni studenti najčešće odabiru različite softverske programe (govorne programe ili programe za uvećanje sadržaja na ekranu računala).

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Važno je štititi privatnost i tajnost podataka slijepog i slabovidnog studenta. Preporučuje se da slijepi i slabovidne osobe same odaberu osobu od povjerenja koja će im pomoći pri ispunjavanju formulara, s bilješkama i sl. Poželjno je da organizator dogovori i osigura prisutnost osobe od povjerenja (plaćenog asistenta/pomagača, volontera ili člana osoblja koji svojim zadacima nije povezan s programom razmjene).

Korisni savjeti

Komunikacija sa slijepim i slabovidnim osobama

- Kada započinjete razgovor, predstavite se, a ukoliko to situacija zahtijeva, objasnite koja je vaša funkcija.
- Svaki član grupe treba se predstaviti kako bi osoba s oštećenjem vida mogla povezati glasove i imena.
- Svaku osobu kojoj se obraćate oslovite imenom kako biste olakšali razgovor.
- Dajte do znanja osobama koje su slijepi ili slabovidne kada napuštate prostoriju, odete na drugu stranu prostorije ili kad završavate razgovor.
- Ponudite pomoć prilikom orijentacije u novom prostoru, objasnite gdje se nalazi stol, stolac ili drugi predmeti koji su im potrebni u prostoriji.
- Koristite svakodnevni govorni jezik.
- Nemojte dirati pse vodiče, hraniti ih, obraćati im se ili igrati se s njima dok obavljaju svoje zadatke.

Sygall i Lewis, 2006

KORISNI
PRAKTIČNI
SAVJETI

Oštećenja vida
(sljepoća
i slabovidnost)

Osobama s oštećenjima vida katkad je potrebna pomoć drugih u kretanju ili pristupu informacijama. Neke osobe koriste videće vodiče za pomoć pri kretanju, ali i druge osobe za pomoć pri čitanju pismenih materijala koji nisu prilagođeni. Ukoliko postoji potreba, organizacije slijepih i slabovidnih osoba u državi domaćinu mogu uvelike pomoći pojedincu pri snalaženju u novoj sredini. Ovisno o mogućnostima pojedine države, osobe s oštećenjima vida mogu besplatno dobiti različita pomagala na korištenje ili osposobljene volontere.

U nekim zemljama, primjerice u Sjedinjenim Američkim Državama, prihvaćena je praksa da vodič ponudi ruku slijepoj ili slabovidnoj osobi koja će ga držati za nadlakticu ruke dok se kreću. To omogućuje osobi koja je vođena da slijedi vodiča te da ga vodič pri kretanju ne gura. Ako je riječ o osobi koja koristi bijeli štap ili psa vodiča, vodič obično hoda sa strane koja je slobodna. Poželjno je da vodič opiše prostor (posebice ukoliko je nepoznat ili su se dogodile promjene u prostoru), predmete i njihov razmještaj. Tijekom opisivanja poželjno je rabiti taktilna i auditivna obilježja te omogućiti pojedincu da dodirne predmet ukoliko želi (**više o tome** u priručniku **Opće smjernice**).

Pitanja na koja je dobro znati odgovor prije odlaska na međunarodnu mobilnost⁴⁵

- Je li dostupna literatura u alternativnim oblicima (literatura u elektroničkom formatu, na brajici, e-tekst, skenirani tekst, snimljeni videomaterijal i slično)?
- Je li potreban asistent pri kretanju?
- Postoje li oznake na brajici na zgradama, dizalima, predavaonicama, bankomatima i slično?
- Je li dostupan računalni program uz pomoć kojega student može pisati zadatke i/ili čitati literaturu?
- Tko će financijski pokriti troškove do kojih može doći zbog moguće posebnosti smještaja koji će biti potreban?

Oštećenja sluha

Iako među osobama s oštećenjima sluha postoje razni načini komunikacije, mnogi od njih koriste prevoditelje na znakovni jezik. Organizator programa trebao bi unaprijed biti informiran o načinu komunikacije pojedinca koji dolazi na razmjenu i osigurati usluge tumača.

Studenti na razmjeni, posebno ako borave duže vrijeme u nekoj zemlji, mogu učiti znakovni jezik

KORISNI
PRAKTIČNI
SAVJETI

Oštećenja vida
(sljepoća
i slabovidnost)

Oštećenja sluha

zemlje domaćina i koristiti tamošnje prevoditelje ako imaju dovoljno vremena za kvalitetno učenje jezika. Studenti i osoblje trebali bi zajedno odlučiti o tome je li tumačenje na znakovnom jeziku zemlje domaćina učinkovito rješenje.

U službenim aktivnostima kao što su sastanci, seminari ili akademske aktivnosti organizator je dužan osigurati ovlaštenog prevoditelja na znakovni jezik. U neformalnim situacijama može se koristiti neformalniji tip komunikacije, a prevoditelji mogu biti studenti ili druge osobe koje poznaju znakovni jezik. Kada prevoditelji nisu dostupni, može se dopisivati, crtati ili očitavati s lica i usana.

Korisni savjeti

Komunikacija s osobama oštećena sluha

- Pitajte osobu koja ima oštećeni sluh koji joj je najbolji način komunikacije.
- Ne vičite.
- Govorite jasno i umjerenim ritmom.
- Izbjegavajte bučne prostore.
- Ne zaklanjajte usta, ne žvačite i ne pušite tijekom razgovora.
- Koristite geste i izraze lica.
- Preformulirajte pojedine dijelove rečenice ako nisu razumljivi.
- Pitajte osobu s oštećenjima sluha da vam ponovi ili preformulira pitanje ako je ne razumijete.

Sygall i Lewis, 2006

* Sjedinjene Američke Države – ASL (American Sign Language), Velika Britanija – BSL (British Sign Language)

Dodatne informacije

Najčešći mitovi

Znakovni jezik isti je u cijelom svijetu.

Istina: Ne postoji univerzalni znakovni jezik. Čak i u zemljama s istim govornim i pisanim jezikom znakovni se jezici mogu potpuno razlikovati. Primjerice, Sjedinjene Američke Države i Velika Britanija koriste različite znakovne jezike*.

Osobe s oštećenjima sluha mogu čuti s pomoću slušnih aparata.

Istina: Slušni aparat pomaže osobama s određenim tipom teškoća sa sluhom i to samo u određenim situacijama, ali ne pomažu svima i ne pomažu uvijek. Korištenje slušnog aparata individualna je odluka koja ovisi o raznim okolnostima i čimbenicima.

Osobe s oštećenjima sluha mogu čitati s usana.

Istina: Čitanje s usana vrlo je složena vještina kojom nije lako ovladati. Osobe s oštećenjima sluha koje su dobri čitači s usana imaju visoku razinu jezične kompetencije u govornom jeziku. modificirano prema Sygall i Lewis, 2006

Za vrijeme predavanja studentu može pomagati osoba koja će bilježiti predavanja umjesto njega jer nije praktično u isto vrijeme pisati bilješke i gledati prevoditelja na znakovni jezik. Kako bi osobama s oštećenjima sluha omogućili što bolju i lakšu komunikaciju, koordinatori za međunarodnu mobilnost ili ured/služba za međunarodnu suradnju

KORISNI
PRAKTIČNI
SAVJETI

Oštećenja sluha

mogu uzeti u obzir neke od sljedećih prijedloga:

- ako okolnosti dopuštaju, umjesto traženja prikladnog predvoditelja u zemlji u koju student dolazi/odlazi, sa studentom se može na razmjenu poslati i prevoditelj koji koristi njegov znakovni jezik
- ako student namjerava koristiti znakovni jezik zemlje u koju odlazi/dolazi, bilo bi dobro pomoći studentu (uputiti ga) potražiti rječnik znakovnog jezika tako da se za početak može senzibilizirati sa znakovnim jezikom zemlje dolaska/odlaska
- ako je moguće, bilo bi vrlo korisno kada bi student koji odlazi na međunarodnu mobilnost mogao oputovati prije i pohađati tečaj znakovnog jezika prije početka službenih akademskih aktivnosti

Bilješke

Korisni savjeti

Pitanja na koja je dobro znati odgovor prije odlaska na međunarodnu mobilnost⁴⁶

- Je li potreban prevoditelj? Tko će ga financirati?
- Gdje i kako će se pronaći prevoditelj?
- Koja je satnica prevoditelja u zemlji domaćinu (cijene mogu poprilično varirati od zemlje do zemlje, čak i unutar iste zemlje)?
- Hoće li student trebati nekoga da vodi bilješke s predavanja?
- Je li dopušteno videosnimanje?
- Tko će financirati dodatne troškove?

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Motorička oštećenja

Osobe koje imaju teškoća s kretanjem mogu koristiti različita pomagala kao što su štap, štake, hodalice ili umjetne proteze. Invalidska kolica važan su dio opreme za osobe s motoričkim poremećajima. U slučaju studenata koji koriste kolica korisno je potražiti najbliži servis za popravljanje takve opreme za slučaj da dođe do probušene gume ili nekog drugog kvara. Preporučljivo je unaprijed dogovoriti tko snosi troškove popravka.

Električna invalidska kolica moraju se napajati svaki ili svaki drugi dan, ovisno o potrebi. Neke baterije treba puniti češće i zato studenti moraju unaprijed znati gdje na fakultetu to mogu obaviti, a bilo bi korisno i kada bi imali spremne rezervne baterije. Važno je biti što bolje informiran i pripremljen i prije odlaska u inozemstvo.

Neki više vole iznajmiti električna kolica u zemlji u koju idu kako bi izbjegli procedure u zračnoj luci, brigu oko popravaka, adaptera za utičnice i drugo. Tijekom prijevoza u nekim slučajevima osoba ne mora izlaziti iz kolica, nego se sjedalo u vozilu pomakne ili prilagodi ili se kolica mogu složiti i voziti u prtljažniku ili na stražnjem sjedalu.

Što se tiče adaptera, uređaja za konvertiranje električne energije i transformatora električne energije, treba znati kako većina zemalja koristi električnu energiju od 220 volta/50 Hz, a Sjeverna Amerika 110 volta/60 Hz. Osobe koje putuju s

KORISNI
PRAKTIČNI
SAVJETI

Motorička
oštećenja

električnom pomoćnom opremom trebale bi ponijeti različite adaptere i konvertere kako bi mogli prilagoditi svoju opremu postojećoj infrastrukturi zemlje koju posjećuje. Važno je znati da adapteri ne mijenjaju napon, nego samo mijenjaju oblik utičnice.

Korisni savjeti

Pitanja na koja je dobro znati odgovor prije odlaska na međunarodnu mobilnost⁴⁷

- Hoće li student nositi jedna ili dvojica kolica? Električna ili ručna?
- Je li potreban adapter za utičnice?
- Kako će se obaviti prijevoz kolica u inozemstvo?
- Kakva je pristupačnost na domaćem sveučilištu i u gradu gdje se ostvaruje mobilnost?
- Mogu li se kolica popraviti u inozemstvu u slučaju kvara?
- Jesu li ulice i pločnici prilagođeni kretanju u kolicima?
- Je li potrebna pomoć pri vođenju bilježaka na predavanjima?
- Hoće li student moći ići na izlete, vježbe/praksu u prirodi i kakva je pristupačnost u takvim situacijama?
- Postoje li asistenti za rad u laboratoriju ili knjižnici?
- Treba li student više vremena za pisanje ispita ili dovršavanje zadataka?
- Kako će se financirati sve dodatne usluge?

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

KORISNI
PRAKTIČNI
SAVJETI

**Motorička
oštećenja**

**Specifične
teškoće učenja**

**Teškoće
sa psihičkim
zdravljem**

Motorički poremećaji u nekim slučajevima (npr. kod cerebralne paralize) mogu biti popraćeni pridruženim teškoćama poput poremećaja govora. Slijedi nekoliko savjeta za osobe s poremećajima govora i njihove sugovornike (Sygall & Lewis, 2006):

- Prilikom odlaska u drugu zemlju unaprijed prikupite što više informacija.
- Ako ne razumijete što vam osoba s poremećajem govora želi reći, možete je zamoliti da to ponovi ili preformulira.
- Budite strpljivi i nemojte se nadglasavati s osobom koja ima teškoća s govorom.
- Neke osobe s poremećajem govora mogu imati i teškoća sa sluhom.
- Razgovarajte uobičajenim tonom i ritmom, osim ako vas ne zamole da govorite glasnije.
- Ako verbalna komunikacija nije učinkovita, pokušajte se sporazumjeti pisanom komunikacijom.

Specifične teškoće učenja

Specifične teškoće učenja (npr. disleksija, ADHD) nisu u svim zemljama jednako prepoznate kao problem te studenti s takvim teškoćama možda neće imati pristup svim uslugama i tehnologijama koje koriste u svojoj zemlji. Upravo stoga potrebno je postaviti neka pitanja (ovisno o vrsti poremećaja ili teškoće), kako studentu sa specifičnim teškoćama učenja, tako i instituciji domaćinu te razmisliti o opcijama:

- Je li studentu potrebna pomoć oko pisanja bilježaka tijekom predavanja?
- Kakva je politika sveučilišta/fakulteta/studijskog programa u vezi s vremenom potrebnim za pisanje ispita i može li se ono produžiti?
- Može li se koristiti prijenosno računalo na nastavi/pri pisanju ispita?
- Postoji li potreba za posebnim prostorom pri pisanju ispita?
- Postoji li mogućnost dodatnih instrukcija i kolika im je cijena?
- Bude li studentu potrebna psihološka/savjetodavna pomoć tijekom boravka, je li ona dostupna i gdje?
- Bude li studentu potrebno snimanje predavanja, je li to moguće i je li potrebna dozvola?
- Je li literatura potrebna za nastavu/vježbe dostupna u alternativnim oblicima (npr. na CD-u) i je li je moguće dobiti unaprijed?
- Tko će financirati dodatne troškove?

Teškoće sa psihičkim zdravljem

Danas je sve veći broj dijagnosticiranih psihičkih problema među studentima pa području mentalnog zdravlja treba posvetiti pažnju i u kontekstu međunarodne mobilnosti studenata. Više studija pokazuje (McCab, 2005) kako se sve veći broj studenata suočava s problemima kao što su depresija, anksioznost, ovisnosti, poremećaji prehrane, opsesivno-kompulzivni poremećaji,

shizofrenija, posttraumatski stresni poremećaji, agorafobija i drugi.

Poznato je da studiranje može biti stresno za studente. Iskustvo pokazuje kako studiranje u inozemstvu dodaje još jednu razinu stresa koja može pogoršati i pojačati psihičke teškoće ako one već postoje. Stres i dodatni napor koji su pred studentom koji studira u inozemstvu mogu dovesti do spajanja različitih rizičnih čimbenika koji utječu na psihičko zdravlje. To može dovesti do toga da manji problemi, koji nisu bili vidljivi kada je student studirao u poznatu okruženju, postanu vidljivi i ometaju psihičko zdravlje u kontekstu studiranja u inozemstvu. Iako ne postoji puno istraživanja koja bi mogla odgovoriti na pitanje što su dodatni izvori stresa, po iskustvu je poznato da sljedeće situacije predstavljaju izazov za studente koji studiraju u inozemstvu (MacCab, 2005, Lindenman, 2006):

- Odvajanje – za mnoge studente odlazak na međunarodnu mobilnost predstavlja prvo pravo odvajanje od obitelji i prijatelja. Odlazak na studij u drugi grad drukčiji je nego odlazak na studij u drugu zemlju, kada studenti postanu svjesni nedostupnosti obitelji i prijatelja, mogu se pojaviti osjećaji gubitka i tjeskobe.
- Kulturološki šok – proces asimilacije u novu kulturu može izazvati teškoće, posebice ukoliko se student suočava s nerazumijevanjem i/ili neprihvatanjem.
- Privikavanje na lokalne uvjete – kulturološki šok može imati različite oblike i može biti najjači čimbenik koji utječe na psihičko zdravlje, no i

privikavanje na postojeće uvjete života može imati značajan utjecaj jer uvjeti s kojima se student može susresti mogu značajno odudarati od onih na koje je navikao. Drukčiji uvjeti života u kombinaciji sa zahtjevima koje pred njega postavlja studijski program u koji je uključen (često ne na materinskom jeziku) mogu stvarati popriličan stres koji se može odraziti na psihičko zdravlje studenta.

- Društveni pritisak – mnogi osjećaji s kojima se studenti susretnu kada počnu studirati javljaju se i prilikom početka studiranja u inozemstvu. Studenti osjećaju pritisak uklapanja i stvaranja kontakata s ostalim studentima. Uz navedeno, studiranje u inozemstvu može pojačati različite osjećaje oko pitanja o vlastitom identitetu, pritiska za uspjehom u obrazovanju, nesigurnosti oko društvenih i spolnih odnosa koji se pojavljuju u studentskom razdoblju života kao dio socijalno-emocionalnog razvoja.
- Prešućivanje psihičkih teškoća – neki studenti ne žele informirati instituciju domaćina o svome psihičkom stanju iz straha da će njihova prijava biti odbijena ili da će biti suočeni s drugim oblicima diskriminacije. S jedne strane, to dovodi do toga da koordinatori u instituciji domaćinu nisu svjesni potencijalne krizne situacije, a s druge strane, student ne stvara mrežu potpore tijekom svog boravka na inozemnom sveučilištu, a koja se pokazala izuzetno važnom.
- Promjena u uzimanju lijekova – katkada studenti uzbuđenje i euforiju koju osjete u prvim danima studiranja u inozemstvu protumače kao da su zdravi i odlučuju svojevrijem prekinuti uzimanje

lijekova (terapiju). Posljedice su vidljive vrlo brzo (često u obliku krize) i katkada zahtijevaju i hospitalizaciju i povratak kući.

- Nepredvidljivi događaji - svi studenti koji su na studiju u inozemstvu osjetljivi su na loše vijesti, bilo na one koje mogu dobiti od kuće (npr. smrt ili bolest u obitelji, razvod, prekid dugogodišnje veze) ili na one koji se mogu dogoditi u zemlji u kojoj se trenutno nalaze (npr. teroristički napad, političko nasilje, vremenske nepogode). Nositi se s lošim vijestima od kuće može biti teško za studenta koji nema sustav potpore, može se pojaviti osjećaj bespomoćnosti, izoliranosti i frustracije. Ovakva situacija može voditi depresiji, tjeskobi te pojačati druge teškoće sa psihičkim zdravljem ukoliko postoje. Kada se radi o nepredvidljivim događajima u mjestu gdje student studira, to ga može preplaviti i utjecati na njegovu sposobnost da donese odluku vezanu za ostanak na razmjeni (npr. vratiti se kući, ostanati, pričekati). Nošenje s lošim vijestima izazov je za svakog studenta i, premda to može i zdravog studenta dovesti do privremenog osjećaja tjeskobe i/ili depresije, studentu koji ima teškoća sa psihičkim zdravljem to može biti ozbiljan rizični čimbenik.

KORISNI
PRAKTIČNI
SAVJETI

Teškoće
sa psihičkim
zdravljem

Savjeti za studente na međunarodnoj mobilnosti koji imaju teškoća sa psihičkim zdravljem

- Naučite prepoznati razliku – nostalgija za domom, tjeskoba zbog nerazumijevanja stranog jezika, usamljenost, strah od nepoznatog i drugo nisu nužno povezani sa psihičkim bolestima. Ti su osjećaji dio prirodnog procesa prilagodbe na novu sredinu.
- Naučite na jeziku zemlje domaćina nekoliko riječi koje opisuju vaše teškoće.
- Povežite se s udrugama ili organizacijama koje su vezane uz vaše probleme kako biste saznali sve o odnosu društva prema pojedincima sa psihičkim problemima i kako biste imali potrebnu potporu.

Sygall i Lewis, 2006

Kao što je već napomenuto, neki od studenata koji imaju teškoća sa psihičkim zdravljem odlučuju ne iznijeti svoje zdravstveno stanje koordinatorima za međunarodnu mobilnost ili uredu/sluzbi za međunarodnu suradnju na matičnom sveučilištu i/ili sveučilištu domaćinu. Razlozi tomu mogu biti strah od diskriminacije ili stigmatizacije te stvaranja stereotipnih predodžbi. Isto tako student može misliti da ne treba pomoć i potporu. Ipak, iskustva studenata s teškoćama na području psihičkog zdravlja pokazuju kako je vrlo važno postaviti sustav pomoći i potpore unaprijed, čak i kada se misli da on nije potreban⁴⁸.

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Preporuka je da student koji ima teškoća sa psihičkim zdravljem upozna instituciju domaćina sa svojim stanjem. To je jedan od načina kako osigurati pomoć i potporu koja će možda biti potrebna. Pritom bi trebalo:

- upoznati koordinatora za međunarodnu mobilnost ili ured/službu za međunarodnu suradnju s planom za slučaj da se stanje pogorša; moguće je odlučiti se za pravni dokument gdje će stajati upute o tome tko može donositi odluke o liječenju u slučaju pogoršanja zdravstvenog stanja
- raspitati se kakva je procedura o čuvanju povjerljivih podataka, odnosno osigurati da dokument o planu u slučaju pogoršanja zdravstvenog stanja bude povjerljiv

I na kraju, potrebno je zapamtiti kako je odluka o tome hoće li student iznijeti informacije o svome psihičkom zdravlju u rukama studenta. Ukoliko se odluči iznijeti, važno je da mu se pruži sva potrebna pomoć i potpora u ostvarivanju i pripremanju međunarodne mobilnosti.

Ostali zdravstveni problemi

Sudionici studentske razmjene i organizatori programa trebali bi dogovoriti sve detalje vezane uz medicinsko stanje i potrebe pojedinca te napraviti plan i program djelovanja u određenim

situacijama. Isto tako, trebalo bi im osigurati sve potrebne informacije bitne za njihovo stanje. Na primjer (Sygall i Lewis, 2006):

- sudionici koji imaju astmu trebaju informacije o kvaliteti zraka u zemlji koju posjećuju
- sudionici koji imaju određeni režim prehrane ili ograničenja vezana uz hranu trebaju informacije o dostupnim namirnicama i načinu pripreme hrane kako bi mogli unaprijed planirati način prehrane
- osobe čije je zdravstveno stanje vezano uz kronični umor (koje trebaju češći odmor) trebaju informacije o programu, dnevnom rasporedu i akademskim i društvenim aktivnostima tako da mogu isplanirati dovoljno vremena za odmor
- osobe koje koriste inhalator trebaju informacije o dostupnim zalihama kisika ili dostupnosti opreme koju koriste.

Studenti koji imaju ove ili slične zdravstvene probleme trebali bi uzeti u obzir kulturološke razlike i različite stavove s kojima se mogu susresti. Primjerice, potreba za dodatnim odmorom i snom može biti protumačena kao lijenost. Ili može postojati neutemeljeni i neopravdani strah od zaraze određenim stanjima, kao što je primjerice dijabetes. U takvim slučajevima dobro je da student na jeziku domaćina nauči objasniti svoje stanje i potrebe kako bi premostio sve moguće kulturalne razlike.

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

VAŽNO!

Student s bilo kakvim zdravstvenim teškoćama trebao bi uvijek imati sa sobom dokument koji je ovjerio liječnik i koji je preveden na jezik zemlje u koju putuje, a koji sadrži informacije o zdravstvenom stanju i načinu liječenja, posebno u hitnim slučajevima.

Ako student zbog zdravstvenih problema mora propustiti predavanje, izlaziti ranije s predavanja ili na drugi način rasteretiti raspored, treba provjeriti koje su mogućnosti nadoknade predavanja i mora li imati dopuštenje ovlaštenih osoba. Ako mora ranije napustiti program razmjene, trebalo bi provjeriti nekoliko informacija:

- Ako ode ranije, hoće li dobiti isti broj ECTS bodova?
- Hoće li raniji odlazak zahtijevati dodatna financijska sredstva?
- Hoće li morati odraditi dodatne zadatke i kakve?

KORISNI
PRAKTIČNI
SAVJETI

Ostali zdravstveni
problemi

Pitanja na koja je dobro znati odgovor prije odlaska na međunarodnu mobilnost ukoliko student boluje od kronične bolesti⁴⁹

- Ako postoje problemi s disanjem ili ozbiljne alergije, je li poznato kakva je kvaliteta zraka i okoliša u zemlji u koju student odlazi na mobilnost?
- Ako se stanje studenta mijenja ovisno o temperaturi, je li poznato kakva je klima u zemlji u koju se odlazi na mobilnost?
- Postoje li neke posebne upute koje bi trebala znati institucija domaćin u slučaju da se stanje studenta naglo pogorša?
- Je li studentu potrebno više vremena da obavi zadatke?
- Postoje li posebni zahtjevi što se tiče prehrane?
- Ako postoje izvanredni troškovi nastali zbog dodatnih usluga, tko će ih financirati?

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

ZA KRAJ

Kao što je na početku rečeno, međunarodna mobilnost studenata postavljena je kao jedan od prioriteta, kako na razini Europske unije, tako i na razini Republike Hrvatske. Vidljivo je kako je naša zemlja poduzela korake kako bi stvorila uvjete koji podupiru međunarodnu mobilnost studenata i da te korake prate i hrvatska sveučilišta. Traže se rješenja za uklanjanje mnogih prepreka akademskoj mobilnosti – pitanje financiranja, priznavanja kvalifikacija, reguliranje prava dolaznih studenata i slično. Isto tako, sveučilišta su donijela razne pravilnike i odluke kojima se regulira prostor međunarodne mobilnosti.

No uza sve to postoji potreba za većom fleksibilnošću (i kreativnošću) pri rješavanju mnogih pitanja oko međunarodne mobilnosti studenata. Pogotovo je to točno kada se radi o međunarodnoj mobilnosti studenata s invaliditetom. Uza sve izazove s kojima se susreću svi studenti koji žele ostvariti međunarodnu mobilnost, studenti s invaliditetom susreću se s mnogo dodatnih izazova. Rješavanje tih izazova katkad je jednostavno, a prilagodbe su brze, pogotovo ukoliko sveučilište ima resurse, i materijalne i ljudske, i može učinkovito odgovoriti na potrebe studenta. No katkad prilagodbe zahtijevaju više vremena i resursa te više ulaganja od strane sveučilišta. Katkada to znači povezivanje s resursima u zajednici koji mogu pomoći studentima s invaliditetom da zadovolje svoje potrebe i uspješno ostvare međunarodnu mobilnost, a katkad zahtijeva fleksibilnost i kreativnost studenta i koordinatora za program razmjene.

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Cilj ovog priručnika bio je, između ostalog, skrenuti pažnju na pitanja koja treba postaviti ili treba znati odgovoriti kada je u pitanju međunarodna mobilnost studenata s invaliditetom. I dok je važno postaviti “prava” pitanja sveučilištu domaćinu kada se priprema/organizira međunarodna mobilnost naših studenata, kad se radi o dolaznoj mobilnosti studenata s invaliditetom, važno je na hrvatskim sveučilištima stvoriti uvjete kako bi se ona uspješno ostvarila. Na pitanje kako to napraviti odgovor daje ostalih 7 priručnika iz ove zbirke priručnika s nadnaslovom “Studenti s invaliditetom”: “Opće smjernice”, “Prostorna pristupačnost”, “Pristup informacijama i uslugama”, “Izvođenje nastave i ishodi učenja”, “Mentorstvo i konzultacije”, “Međunarodna mobilnost studenata”, “Slobodno vrijeme” i “Psihosocijalne potrebe studenata”.

Na kraju je potrebno istaknuti kako je važno da svi ulože napor i preuzmu svoj dio odgovornosti kako bi se izjednačile mogućnosti visokog obrazovanja za studente s invaliditetom u svakodnevnom akademskom životu, a tako i u području međunarodne mobilnosti.

ZA KRAJ

Akademski mobilnost: pojam “akademski mobilnost” odnosi se na boravak studenata ili nastavnika visokih učilišta na drugome visokom učilištu u svrhu studija. Pojam se primarno odnosi na međunarodnu mobilnost (boravak na visokom učilištu izvan matične zemlje), ali može se odnositi i na period studija na drugome visokom učilištu u matičnoj zemlji. Također, pojam se može odnositi na kratke programe razmjene (npr. razdoblje od jednog semestra ili jedne akademske godine koje se onda priznaje na matičnoj instituciji) ili na cjelovite studijske programe koji završavaju dodjelom diplome (eng. *degree programme*) (Institut za razvoj obrazovanja, 2011).

Mobilitet: znači biti u pokretu. Riječ koja se često koristi, a u kontekstu osoba s oštećenjima vida objedinjuje dva pojma: orijentaciju i kretanje (osoba oštećena vida).

Mobilnost studenata: odnosi se na studiranje na instituciji domaćinu nakon čega se student vraća na matičnu instituciju i dovršava upisani studijski program. Mobilnost studenata uključuje studijski boravak ili stručnu praksu u sklopu redovitoga preddiplomskog, diplomskog i poslijediplomskog studija (dokorskog ili specijalističkog) na instituciji domaćinu.

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Matična institucija: je visokoobrazovna institucija na kojoj je student upisan ili na kojoj je znanstveno-nastavno i nenastavno osoblje zaposleno.

Institucija domaćin: visokoobrazovna institucija na kojoj se ostvaruje mobilnost.

Matično sveučilište: vidi Matična institucija.

Sveučilište domaćin: vidi Institucija domaćin.

Odlazni student: student matičnog sveučilišta u mobilnosti na instituciji domaćinu (odlazna mobilnost).

Dolazni student ili gost student: student u mobilnosti na sveučilištu kao instituciji domaćinu (dolazni student).

Agencija za mobilnost i programe Europske unije (AMPEU).

<http://www.mobilnost.hr>

<http://www.mobilnost.hr/index.php?id=270>

<http://www.mobilnost.hr/index.php?id=292>

<http://www.mobilnost.hr/index.php?id=129>

Akcijski plan za otklanjanje prepreka i jačanje međunarodne mobilnosti u obrazovanju za razdoblje od 2010. do 2012. godine. Agencija za mobilnost i programe EU.

http://www.mobilnost.hr/prilozi/05_1299770565_Akcijski_plan_mzos.pdf (posjećeno 12. 03. 2011.)

Berlinsko priopćenje (2003).

http://zagreb.idi.hr/bolonjski_dokumenti/Berlinska%20deklaracija%20Hr.doc (posjećeno 05. 03. 2011.)

Bolonjska deklaracija (1999). Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

<http://public.mzos.hr/fgs.axd?id=16885> (posjećeno 27. 03. 2011.)

Deklaracija o poticanju uključivanja u međunarodne programe razmjene, Sveučilište u Zagrebu

http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/dokumenti/medjunarodna_suradnja/strateski_plan_internaionalizacije_studija.pdf (posjećeno 12. 03. 2011.)

Derkowska-Rybicka, E., Wiśniewska, M. (2010). *Disability and mobility in Erasmus– can they go together.*

Nicolaus Copernicus University, International Programmes Office.

http://erasmus.org.pl/s/p/artykuly/37/37/sesja_II_Derowska&Wisniewska.pdf (posjećeno 05. 03. 2011.)

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

ESIB - National Unions of Students in Europe (2007). *Promoting Mobility: a study on the obstacles to student mobility*. Berlin: ESIB - National Unions of Students in Europe.

ESU - European Student Union (2008). *Policy paper: Mobility*. Europski studentski zbor
<http://www.esib.org/index.php/documents/policy-papers/336-policy-paper-qmobilityq> (posjećeno 05. 03. 2011.)

EU Conclusions, 2008/C 320/03 (2008). *Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council of 21st November 2008 on youth mobility*. Luxembourg: Official Journal of the European Union.

EU Recommendation, 2006/961/EC (2006). *Recommendation of the European Parliament and of the Council: on transnational mobility within the Community for education and training purposes: European Quality Charter for Mobility*. Luxembourg: Official Journal of the European Union.

European Civil Aviation Handbook,
http://ec.europa.eu/transport/air/handbook/handbook_en.htm (posjećeno 14. 03. 2011.)

European Commission (2011a). *The ERASMUS Programme*. Europska komisija.
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc80_en.htm (posjećeno 05. 03. 2011.)

European Commission (2011b). *Students or staff with special needs in ERASMUS mobility*. Europska komisija. http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc1055_en.htm (posjećeno 05. 03. 2011.)

Institut za razvoj obrazovanja (2011). *Akademski mobilnost*. <http://www.iro.hr/hr/javne-politike-visokog-obrazovanja/akademski-mobilnost/> (posjećeno 05. 03. 2011.)

International Mission and Policy 2002. Sveučilište u Zagrebu. <http://international.unizg.hr/images/50000959/mission%20and%20policy.pdf> (posjećeno 12. 03. 2011.)

Hershey, L. (2005). *Survival Strategies for Going Abroad: A Guide for People with Disabilities*. National Clearinghouse on Disability & Exchange, Mobility International USA.

Iskorak 2001. Sveučilište u Zagrebu <http://www.unizg.hr/znanost-i-tehnologija/dokumenti/iskorak-2001/> (posjećeno 12. 03. 2011.)

Kelo, M., Teichler, U. i Wächter, B. (2006). *Eurodata - Student mobility in European higher education*. Bruxelles: Bonn: Lemmens Verlags & Mediengesellschaft

Lindenman, B. (ed.) (2006). *Best Practices in Addressing Mental Health Issues Affecting Education Abroad Participants*. NAFSA: Association of International Educators, http://www.nafsa.org/uploadedFiles/best_practices_mental.pdf (posjećeno 27. 03. 2011.)

Leuven Communiqué (2009). *Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education*. Bolonjski proces. http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communique_April_2009.pdf (posjećeno 05. 03. 2011.)

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Londonsko priopćenje (2007). *Priopćenje s konferencije europskih ministara zaduženih za visoko obrazovanje*. <http://public.mzos.hr/fgs.axd?id=12925> (posjećeno 05. 03. 2011.)

MacCab, L. (2005). *Mental Health and Study Abroad: Responding to the Concern*. Education Abroad, Nov-Dec 05, <http://studyabroad.isp.msu.edu/safety/presentations/MentalHealthEducationAbroadNovDec05.pdf>, (posjećeno 27. 03. 2011.)

Mental Health-Related Disabilities: Considerations for Exchange Participants, <http://www.miusa.org/ncde/tipsheets/mentalhealth#health-and-medical-services> (posjećeno 27. 03. 2011.)

Naputak o mobilnosti za sastavnice, ERASMUS koordinatori i studente Sveučilišta u Rijeci. Sveučilište u Rijeci http://www.uniri.hr/files/medjunarodna_suradnja/erasmus/9%20Naputak%20o%20mobilnosti.pdf (posjećeno 14. 03. 2011.)

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2009). *Education at a Glance*. Paris: OECD.

Plan aktivnosti i mjera za poticanje međunarodne razmjene. Sveučilište u Zagrebu. <http://international.unizg.hr/images/50000959/Akcijски%20plan-final.pdf> (posjećeno 12. 03. 2011.)

Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005.- 2010. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. http://www.national-observatory.org/docs/85-05a_WB_Programme_for_education.pdf (posjećeno 12. 03. 2011.)

Postupkovnik za odjele – provedba mobilnosti i priznavanje studijskog perioda provedenog u inozemstvu, ECTS bodova i ocjena. Sveučilište u Zadru.

<http://www.unizd.hr/Me%C4%91unarodnasuradnja/Mobilnoststudenata/tabid/3102/Default.aspx> (posjećeno 14. 03. 2011.)

Pravilnik o ERASMUS programu međunarodne mobilnosti.

Sveučilište Josip Juraj Strossmayer u Osijeku.

www.unios.hr/mobilnost-studenti-2011 (posjećeno 14. 03. 2011.)

Pravilnik o međunarodnim dvojnim doktoratima. Sveučilište

u Zagrebu. http://doktorski.unizg.hr/_download/repository/pravilnik_o_medjunarodnim_dvojnim_doktoratima_SuZ.pdf (posjećeno 12. 03. 2011.)

Pravilnik o međunarodnoj mobilnosti. Sveučilište u

Dubrovniku.

<http://www.unidu.hr/datoteke/49izb/Pravilnik-o-medjunarodnoj-mobilnosti.pdf> (posjećeno 14. 03. 2011.)

Pravilnik o međunarodnoj mobilnosti. Sveučilište Jurja

Dobrile u Puli. <http://www.unipu.hr/index.php?id=89> (posjećeno 14. 03. 2011.)

Pravilnik o međunarodnoj mobilnosti. Sveučilište u

Zagrebu. http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/dokumenti/novosti2010/Pravilnik_o_mobilnosti_SuZ.pdf (posjećeno 14. 03. 2011.)

Pravilnik o studiju i sustavu studiranja. Sveučilište u Splitu.

http://www.unist.hr/Portals/0/PropertyAgent/394/Files/792/Pravilnik%20o%20studijima%20i%20sustavu%20studiranja_27112008.pdf (posjećeno 14. 03. 2011.)

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Pravilnik o studiranju. Sveučilište u Zadru.

http://www.unizd.hr/Portals/0/pdf/Pravilnik_o_studiranju.pdf (posjećeno 14. 03. 2011.)

Pravilnik o zračnom prometu

http://ec.europa.eu/transport/air/international_aviation/country_index/ecaa_en.htm (posjećeno 27. 03. 2011.)

Priručniku za program ERASMUS – mobilnost studenata i (ne)nastavnog osoblja. Agencija za mobilnost i programe Europske unije (AMPEU).

http://www.mobilnost.hr/prilozi/05_1271945397_Erasmus_prirucnik_za_mobilnost_22_04_2010_clean_version.pdf (posjećeno 14. 03. 2011.)

Razvojne odrednice Sveučilišta u Zadru za razdoblje 2006.-2010. Sveučilište u Zadru.

<http://www.unizd.hr/Portals/0/pdf/Strategija.pdf> (posjećeno 14. 03. 2011.)

Souto-Otero, M. i McCoshan, A. (2006). *Survey of the Socio-Economic Background of ERASMUS Students. Final report to the European Commission.* European Commission, (DG EAC 01/05). Europska komisija.

<http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/erasmus/doc/survey06.pdf> (posjećeno 05. 03. 2011.)

Strategija istraživanja na Sveučilištu u Dubrovniku 2009.-2015. Sveučilište u Dubrovniku.

<http://www.unidu.hr/datoteke/17izb/Strategija-istrazivanja-na-sveucilistu-u-dubrovniku-2009-2015.pdf> (posjećeno 14. 03. 2011.)

Strategija Sveučilišta u Rijeci 2007.- 2013. Sveučilište u Rijeci.

http://www.uniri.hr/files/staticki_dio/strategija/SVURI01-01Strategija.pdf (posjećeno 14. 03. 2011.)

Strateški plan internacionalizacije studija Sveučilišta u Zagrebu za razdoblje 2005.- 2010. Sveučilište u Zagrebu. http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/dokumenti/medjunarodna_suradnja/strateski_plan_internationalizacije_studija.pdf (posjećeno 12. 03. 2011.)

Students with disabilities. International program. Oregon State University. <http://oregonstate.edu/international/studyabroad/students/disabilities#process>

Sygal, S., Lewis, C. (2006). *Building Bridges: A Manual on Including People with Disabilities in International Exchange Programs.* National Clearinghouse on Disability & Exchange, Mobility International USA.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) (2009). *Global Education Digest 2009: Comparing Education Statistics Across the World.* Paris: UNESCO

Znanstvena strategija Sveučilišta u Splitu 2009.- 2014. Sveučilište u Splitu. <http://www.unist.hr/Portals/0/docs/znanost/Strategija-hrv.pdf> (posjećeno 14. 03. 2011.)

Živčić-Bečirević, I., Martinac Dorčić, T., Korkut, S. (2011):
Letak za studente s invaliditetom
[http://www.uredssi.uniri.hr/files/Ured%20SSI%20200x210%20-%20PRESS\[1\].pdf](http://www.uredssi.uniri.hr/files/Ured%20SSI%20200x210%20-%20PRESS[1].pdf)

Bilješke

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

Uvod

- ¹ http://www.mobilnost.hr/prilozi/05_1299770565_Akcijски_plan_mzos.pdf
- ² http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2010/08-01-07_01_2010.htm
- ³ http://www.mobilnost.hr/prilozi/05_1299770565_Akcijски_plan_mzos.pdf

Međunarodna mobilnost: pregled postojećih dokumenata/ inicijativa u Republici Hrvatskoj

- ⁴ Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005.- 2010., Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, rujan 2005., dostupan na http://www.national-observatory.org/docs/85-05a_WB_Programme_for_education.pdf
- ⁵ <http://www.mobilnost.hr/>
- ⁶ <http://www.mobilnost.hr/index.php?id=270>
- ⁷ Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, rujan 2010., dostupan na http://www.mobilnost.hr/prilozi/05_1299770565_Akcijски_plan_mzos.pdf
- ⁸ <http://www.unizg.hr/znanost-i-tehnologija/dokumenti/iskorak-2001/>
- ⁹ <http://international.unizg.hr/images/50000959/mission%20and%20policy.pdf>
- ¹⁰ http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/dokumenti/medjunarodna_suradnja/strateski_plan_internacionalizacije_studija.pdf
- ¹¹ http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/dokumenti/medjunarodna_suradnja/strateski_plan_internacionalizacije_studija.pdf
- ¹² <http://international.unizg.hr/images/50000959/Akcijски%20plan-final.pdf>
- ¹³ http://doktorski.unizg.hr/_download/repository/pravilnik_o_medjunarodnim_dvojnım_doktoratima_SuZ.pdf
- ¹⁴ http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/dokumenti/novosti2010/Pravilnik_o_mobilnosti_SuZ.pdf

Studenti
s invaliditetom

MEĐUNARODNA
MOBILNOST
STUDENATA

- 15 http://www.uniri.hr/files/staticki_dio/strategija/SVURI01-01Strategija.pdf
- 16 <http://www.unizd.hr/Portals/0/pdf/Strategija.pdf>
- 17 <http://www.unidu.hr/datoteke/17izb/Strategija-istrazivanja-na-sveucilistu-u-dubrovniku-2009-2015.pdf>
- 18 <http://www.unist.hr/Portals/0/docs/znanost/Strategija-hrv.pdf>
- 19 <http://www.mobilnost.hr/index.php?id=292>
- 20 <http://www.projekti.hr/eportfolio/rhorvatek/files/-1/56/Mobilnost%2Bstudenata-2.ppt>
- 21 www.mobilnost.hr
- 22 <http://www.mobilnost.hr/index.php?id=129>
- 23 <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2120>

Međunarodna mobilnost studenata

- 24 http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/dokumenti/novosti2010/Pravilnik_o_mobilnosti_SuZ.pdf
- 25 <http://www.unidu.hr/datoteke/49izb/Pravilnik-o-medjunarodnoj-mobilnosti.pdf>
- 26 www.unios.hr/mobilnost-studenti-2011
- 27 http://www.unist.hr/Portals/0/PropertyAgent/394/Files/792/Pravilnik%20o%20studijima%20i%20sustavu%20studiranja_27112008.pdf
- 28 Agencija za mobilnost i programe Europske unije (AMPEU), http://www.mobilnost.hr/prilozi/05_1271945397_Erasmus_prirucnik_za_mobilnost_22_04_2010_clean_version.pdf
- 29 http://www.unizd.hr/Portals/0/pdf/Pravilnik_o_studiranju.pdf
- 30 <http://www.unizd.hr/Me%C4%91unardnasuradnja/Mobilnoststudenata/tabid/3102/Default.aspx>
- 31 Agencija za mobilnost i programe Europske unije (AMPEU), http://www.mobilnost.hr/prilozi/05_1271945397_Erasmus_prirucnik_za_mobilnost_22_04_2010_clean_version.pdf
- 32 http://www.uniri.hr/files/medjunarodna_suradnja/erasmus/9%20Naputak%20o%20mobilnosti.pdf
- 33 <http://www.unipu.hr/index.php?id=89>

- ³⁴ http://www.mobilnost.hr/prilozi/05_1271945397_Erasmus_prirucnik_za_mobilnost_22_04_2010_clean_version.pdf
- ³⁵ Sveučilište u Zagrebu, http://www.unizg.hr/uredssi/Sveuciliste_Josipa_Jurja_Strossmayera_u_Osijeku, <http://3stos.unios.hr/index.php?g=1&i=21>
- ³⁶ <http://www.unizg.hr/uredssi/images/datoteke/koordinatorissi.pdf>
- ³⁷ <http://www.unizg.hr/uredssi/>
- ³⁸ <http://www.unizg.hr/uredssi/images/datoteke/povjerenstvossi.pdf>
- ³⁹ <http://www.unios.hr/?g=1&i=21>
- ⁴⁰ Živčić-Bečirević, I., Martinac Dorčić, T., Korkut, S. (2011): Letak za studente s invaliditetom [http://www.uredssi.uniri.hr/files/Ured%20SSI%20200x210%20-%20PRESS\[1\].pdf](http://www.uredssi.uniri.hr/files/Ured%20SSI%20200x210%20-%20PRESS[1].pdf)

Korisni praktični savjeti

- ⁴¹ <http://oregonstate.edu/international/studyabroad/students/disabilities#process>, Hershey, 2005
- ⁴² http://ec.europa.eu/transport/air/international_aviation/country_index/ecaa_en.htm
- ⁴³ European Civil Aviation Handbook, http://ec.europa.eu/transport/air/handbook/handbook_en.htm
- ⁴⁴ http://www.zagreb-airport.hr/hr/putnici_s_osebnim_potrebama
- ⁴⁵ <http://oregonstate.edu/international/studyabroad/students/disabilities#process>
- ⁴⁶ <http://oregonstate.edu/international/studyabroad/students/disabilities#process>
- ⁴⁷ <http://oregonstate.edu/international/studyabroad/students/disabilities#process>
- ⁴⁸ <http://www.miusa.org/ncde/tipsheets/mentalhealth#health-and-medical-services>
- ⁴⁹ <http://oregonstate.edu/international/studyabroad/students/disabilities#process>

...iz života

Korisni savjeti

Više o tome

Dodatne informacije

Etički izazovi

Dobra praksa

Pojmovnik

Literatura

- 1 OPĆE SMJERNICE
- 2 PROSTORNA PRISTUPAČNOST
- 3 PRISTUP INFORMACIJAMA I USLUGAMA
- 4 IZVOĐENJE NASTAVE I ISHODI UČENJA
- 5 MENTORSTVO I KONZULTACIJE
- 6 MEĐUNARODNA MOBILNOST STUDENATA**
- 7 SLOBODNO VRIJEME
- 8 PSIHOSOCIJALNE POTREBE STUDENATA

158757-TEMPUS-1-2009-1-HR-TEMPUS-JPGR.

Ovaj projekt financira se uz potporu Europske komisije. Ova publikacija odražava stajališta autora, te stoga Europska komisija ne snosi odgovornost za bilo kakvo korištenje informacija sadržanih u publikaciji.

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Popis članova projektnog konzorcija

1. Hrvatski partneri: Sveučilište u Dubrovniku, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Sveučilište u Rijeci, Sveučilište u Splitu, Sveučilište u Zadru, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studentski zbor, Institut za razvoj obrazovanja
2. EU partneri: Sveučilište Aarhus (Danska), Sveučilište Göteborg (Švedska), Sveučilište Masaryk (Češka), Sveučilište Strathclyde (Velika Britanija)

ISBN 978-953-6002-60-3

9 789536 002603